

Kadernota 2019 - 2023

De foto's op de omslag hebben (m.u.v. P8) een relatie met onze beleidsdoelen die opgenomen zijn binnen de acht programma's van waaruit onze P&C-cyclus is opgebouwd.

Programma 1, Ruimte en Water

Foto: Blauwestad

Programma 2, Milieu en energie

Foto: Dijk bij Hoogwatum

Programma 3, Platteland en natuur

Foto: Blauwestad

Programma 4, Bereikbaarheid

Foto: Spoor en Ringweg Zuid

Programma 5, Economie

Foto: Grote markt Groningen

Programma 6, Cultuur en maatschappij

Foto: Nienoord Leek

Programma 7, Openbaar bestuur

Foto: Provinciehuis Groningen

Programma 8, Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering

Foto: Zoutkamp Haven

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	5
Hoofdstuk 1. Voorstellen aanvaard beleid en beleidsvoornemens Coalitieakkoord 2019-2023 ...	7
Hoofdstuk 2. Financieel kader 2019-2023 en verwachte ontwikkelingen	35
Hoofdstuk 3. De gevolgen van het Coalitieakkoord 2019-2023 voor het financieel kader	45
Bijlagen.....	47

Inleiding

Voor u ligt de Kadernota 2019-2023. Deze Kadernota is de start van de Planning & controlcyclus 2020 en is de eerste Kadernota van ons college.

Met de Kadernota 2019-2023 stellen wij de kaders vast voor de Begroting 2020. De financiële ontwikkelingen sinds de Begroting 2019 worden in beeld gebracht, waarbij we de relatie met de Kaderbrief 2019 en het Coalitieakkoord 2019-2023 zullen duiden. De financiële ontwikkelingen komen onder andere voort uit de voorstellen aanvaard beleid die wij onontkoombaar achten en komen voort uit de voorstellen uit ons Coalitieakkoord 2019-2023. In deze Kadernota hebben wij de voorstellen, zowel financieel als beleidsmatig op hoofdlijnen uitgewerkt. De nadere uitwerking van het Coalitieakkoord 2019-2023 vindt plaats in het kader van een afzonderlijke Statenvoordracht op basis van een Uitvoeringsagenda. Deze Statenvoordracht zal in december 2019 ter besluitvorming aan uw Staten worden voorgelegd.

Voordat we ingaan op de financiële uitwerking van het Coalitieakkoord gaan we eerst in op de knelpunten aanvaard beleid en ontwikkelingen die leiden tot onontkoombare voorstellen en het financieel perspectief dat is geactualiseerd.

Kaderbrief 2019

Afgelopen maart heeft het vorige college uw Staten een Kaderbrief gestuurd waarin zij de stand van het financieel perspectief 2019-2023 schetsten evenals de te voorziene ontwikkelingen. Inzicht werd geboden in de financiële ontwikkelingen alsmede in de knelpunten aanvaard beleid en andere onontkoombare ontwikkelingen, die tot concrete voorstellen leiden.

De voorstellen aanvaard beleid zijn opgenomen in de Kadernota 2019-2023 en worden beleidsmatig toegelicht in de Voorjaarsmonitor 2019. De financiële ontwikkelingen sinds de Kaderbrief 2019, inclusief de gevolgen van de Meicirculaire 2019 zijn, voor zover bekend, verwerkt in deze Kadernota.

Coalitieakkoord 2019-2023

Het Coalitieakkoord is in deze Kadernota in financieel en in beleidsmatig opzicht op hoofdlijnen uitgewerkt. Ten behoeve van de voorbereiding en een verdere uitwerking in een eind dit jaar afzonderlijk aan u voor te leggen Statenvoordracht stellen wij een Uitvoeringsagenda op. Daarbij stellen wij voor om de thema's uit het Coalitieakkoord 2019-2023 in te passen in de huidige begrotingsindeling. Deze begrotingsindeling is gebaseerd op de IPO-kerntaken vervat in [Kompas 2020](#).

Financieel perspectief 2019-2023

Sinds de Kaderbrief 2019 heeft het financiële perspectief zich in positieve zin ontwikkeld. Het financiële perspectief 2019-2023 biedt voldoende ruimte om de beleidsvoornemens uit het Coalitieakkoord te kunnen bekostigen.

Leeswijzer

De Kadernota bestaat uit drie hoofdstukken en een aantal bijlagen:

Hoofdstuk 1. Voorstellen aanvaard beleid en beleidsvoornemens Coalitieakkoord 2020-2023

In dit hoofdstuk gaan wij in op de beleidsmatige en financiële ontwikkelingen en voorstellen per programma. Aan de orde komen de voorstellen die in de Kaderbrief 2019 opgenomen zijn en de voorstellen die sindsdien, eveneens onontkoombaar bleken.

Ook de thema's uit het Coalitieakkoord 2019-2023 worden hier op hoofdlijnen uitgewerkt. Wij streven ernaar om deze hoofdlijnen uit te werken in een afzonderlijke Statenvoordracht, die wij in december 2019 ter besluitvorming aan uw Staten zullen voorleggen.

Dit hoofdstuk is als volgt opgebouwd:

Per programma worden bij **onderdeel A** de ontwikkelingen en voorstellen binnen het aanvaard beleid kort toegelicht. Een uitgebreidere toelichting op deze voorstellen vindt u in de Kaderbrief 2019 en de Voorjaarsmonitor 2019. Deze laatste wordt u gelijktijdig met de Kadernota 2019-2023 aangeboden.

In **onderdeel B** geven wij een korte toelichting op de beleidsvoornemens in het kader van het onlangs gepresenteerde [Coalitieakkoord 2019-2023](#). Op basis van een binnenkort op te stellen

Uitvoeringsagenda zullen deze beleidsvoornemens verder worden uitgewerkt in het kader van een afzonderlijke Statenvoordracht, die in december 2019 ter besluitvorming aan uw Staten zal worden voorgelegd.

In deze Kadernota worden de voorstellen nu alleen op hoofdlijnen beschreven en wordt aangegeven welke financiële middelen hiervoor in de periode 2019-2023 beschikbaar zullen worden gesteld. De nadere uitwerking van de beleidsvoornemens kan ertoe leiden dat de nu per jaar geraamde middeleninzet uiteindelijk anders over de jaren zal worden gefaseerd.

Voor alle voorstellen in het kader van de Coalitieakkoord 2019-2023 geldt dat de nu beschikbaar te stellen middelen aanvullend zijn op de reeds in de begroting en meerjarenramingen aanwezige middelen.

Elk programma wordt in **onderdeel C** afgesloten met een financiële recapitulatie. Daarin wordt aangegeven welk bedrag met de verschillende voorstellen is gemoeid in de periode 2019-2023 en hoe deze lasten zullen worden gedekt. Voorstellen, waarbij is aangegeven dat de dekking wordt gevonden binnen sectorale middelen, leggen geen beslag op de begrotingsruimte.

Voorstellen (aanvaard beleid) waarover door uw Staten al een besluit is genomen zijn met gemarkeerd. Over deze voorstellen hoeft u niet opnieuw een besluit te nemen. Deze voorstellen moeten alleen nog financieel worden vertaald in de begroting en de bijbehorende meerjarenramingen.

Hoofdstuk 2. Financieel kader 2019-2023 en verwachte ontwikkelingen

Het financieel kader geeft de financiële ontwikkelingen weer sinds de Begroting 2019, de Kaderbrief 2019 en het Coalitieakkoord 2019-2023.

Hoofdstuk 3. De gevolgen van het Coalitieakkoord voor het financieel kader

In hoofdstuk 3 gaan we in op de voorstellen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 en de gevolgen ervan voor het financieel kader. Ook de uitgangspunten voor de dekking van de voorstellen uit het Coalitieakkoord 2019-2023 komen aan de orde.

Bijlagen 1 tot en met 5

In de bijlagen zijn de uitgangspunten voor de meerjarenramingen 2019-2023 (bijlage 1) opgenomen. Bijlage 2 gaat in op de ontwikkeling van de rente en dividenden.

In de bijlagen 3 en 4 staan achtereenvolgens de bestedingsvoorstellen aanvaard beleid 2019-2023 en de bestedingsvoorstellen uit het Coalitieakkoord 2019-2023.

Bijlage 5 tenslotte geeft een overzicht van door u vastgestelde begrotingswijzigingen 2019 bij separate Statenvoordrachten en een overzicht van door ons in mandaat genomen besluiten tot wijziging van de Begroting 2019.

Hoofdstuk 1. Voorstellen aanvaard beleid en beleidsvoornemens Coalitieakkoord 2019-2023

Programma 1. Ruimte en Water

A. Voorstellen aanvaard beleid

A.1. Advertentiekosten

De advertentiekosten worden om doelmatigheidsredenen vanaf 2019 alleen geraamd binnen de deelprogramma's Natuur en landschap en Communicatie. Zie ook onderdeel A.4 van programma 3. Platteland en natuur en onderdeel A.5 van programma 7. Openbaar bestuur.

B. Coalitieakkoord 2019-2023

De voorstellen in het Coalitieakkoord 2019-2023 op het gebied van wonen worden binnen de andere programma's meegenomen vanwege de samenhang met de voorstellen binnen die programma's (Milieu en energie en Cultuur en maatschappij).

C. Recapitulatie voorstellen met financiële consequenties

(bedragen x € 1.000)						
Voorstel	2019	2020	2021	2022	2023	Dekking
A. Voorstellen aanvaard beleid						
1. Advertentiekosten	-8,1	-8,3	-8,5	-8,7	-8,9	sectorale middelen
subtotaal A	-8,1	-8,3	-8,5	-8,7	-8,9	
B. Coalitieakkoord 2019-2023						
subtotaal B	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Totaal	-8,1	-8,3	-8,5	-8,7	-8,9	

positieve bedragen betekenen hogere lasten of lagere baten
negatieve bedragen betekenen lagere lasten of hogere baten

voorstel reeds door PS besloten

Programma 2. Milieu en energie

A. Voorstellen aanvaard beleid

A.1. Stelpost frictiekosten overdracht provincie naar ODG

Bij de oprichting van de ODG in 2013 is € 120.000 per jaar beschikbaar gesteld voor eventuele frictiekosten. Inmiddels is gebleken dat de kosten jaarlijks circa € 60.000 bedragen waardoor de overige middelen (€ 60.000) structureel kunnen vrijvallen ten gunste van de Algemene middelen.

A.2. Dossier Gaswinning - inzet personeel t.l.v. programmabudget en NCG

De personele inzet op het dossier gaswinning dient voor 2019 met € 820.000 te worden verhoogd. Deze verhoging dekken wij voor € 400.000 uit de hogere lumpsum vergoeding NCG en voor € 420.000 uit het budget Advisering dossier gaswinning.

A.3. Klachtenafhandeling Groningen Airport Eelde

Voor klachten (meldingen) over Groningen Airport Eelde wordt vanaf 2019 een bedrag van € 25.000 per jaar beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene middelen.

A.4. Stichting Fonds Nieuwe Doen

Voor de uitvoering van het Fonds Nieuwe Doen (FND) zijn in 2017 meerjarig middelen beschikbaar gesteld. Conform de subsidieverleningsbeschikking wordt de meerjarenraming voor 2019 (+ € 240.000) en 2020 (+ € 100.000) nu aangepast, door middelen vanuit 2023 (- € 340.000) naar voren te halen.

A.5. Radarvoorziening Eemshaven

Met de (te) ontvangen bijdragen van TenneT, RWS en ministerie van LNV (in totaal € 275.000) voor het vogeltrekvoorspellingsmodel (Radarvoorziening Eemshaven) verstrekken we diverse onderzoeks- en advies-opdrachten. Van de ontvangsten schuift € 100.000 door naar 2020.

A.6. Advertentiekosten

De advertentiekosten worden om doelmatigheidsredenen vanaf 2019 alleen geraamd binnen de deelprogramma's Natuur en landschap en Communicatie. Zie ook onderdeel A.4 van programma 3. Platteland en natuur en onderdeel A.5 van programma 7. Openbaar bestuur.

B. Coalitieakkoord 2019-2023

B.1. Gevolgen gaswinning (incl. ruimtelijke ontwikkeling)

Samen met gemeenten spannen wij ons in voor een verbetering van de uitvoering van de versterkingsaanpak. Het instrument van een bouwdepot is daarbij behulpzaam. Evenals het gebruik maken van kennisinstellingen. De bestuurlijke drukte rondom schade en versterken wordt zoveel mogelijk weggenomen. De eigen regie van de bewoners wordt centraal gezet en het aantal organisaties dat nu nog een rol speelt, wordt verminderd. Er dient een één-loket aanpak gerealiseerd te worden voor schade en versterking. Transparantie, duidelijkheid en betrouwbaarheid zijn daarbij sleutelbegrippen.

Wij zetten in op goede regelingen bij het Rijk voor de woningmarkt (o.a. garantieregeling en waardedaling regeling), erfgoed en monumenten en industrie en boerenbedrijven. Kennis en kunde die noodzakelijk is op specifieke terreinen moet worden aangetrokken.

Bij herstel, herbouw, sloop en bouw spelen de gemeenten een primaire rol in het ruimtelijk domein. De provincie is gesprekspartner en adviseur van de gemeenten. Daarbij spannen wij ons in om belemmerende regelgeving weg te nemen, zodat een nieuw perspectief geen vertraging hoeft te ondervinden. De provincie speelt een adviserende rol bij belangrijke keuzes met betrekking tot herbouw van voorzieningen en kijkt naar de aanwezige koppelkansen om die zo goed mogelijk te benutten. Daarbij zetten wij ons in voor het behouden en verbeteren van de kwaliteit van het erfgoed en voor herbestemming van erfgoed, waar nodig en mogelijk.

Wij stellen voor om in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 2.300.000 (ofwel € 575.000 per jaar) beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze beleidsvoornemens en deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.2. Omgevingsdienst Groningen

Met de komst van de BRZO Noordelijke maat is extra budget nodig voor de Omgevingsdienst Groningen (ODG) om de overige reguliere taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving goed te kunnen blijven uitvoeren. Om een forse verschraving van de taakuitoefening te voorkomen is het wenselijk dat de bijdragen van de deelnemers worden verhoogd.

Voor de provincie Groningen betekent dit een verhoging van de deelnemersbijdrage met structureel € 650.000 per jaar vanaf 2020. In 2019 zal onze deelnemersbijdrage moeten worden verhoogd met € 400.000 vanwege een meerwerkopdracht. Deze opdracht heeft betrekking op extra inzet voor een aantal specifieke bedrijven zoals ESD, North Refinery en enkele afvalverwerkende bedrijven.

Daarnaast zal op basis van de Begroting 2020 van de ODG onze bijdrage vanaf 2020 structureel moeten worden verhoogd met € 200.000 per jaar. Deze verhoging wordt veroorzaakt door:

- hogere sociale lasten
- invoering nieuwe financieringsvorm
- IT-ontwikkelingen
- voorbereiding en invoering Omgevingswet
- verbeteren arbeidsvoorwaarden en duurzame inzetbaarheid.

Wij stellen voor de verhoging van onze bijdrage aan de ODG (€ 400.000 in 2019 en € 850.000 per jaar vanaf 2020) te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.3. Milieu (waaronder cofinanciering regeling asbestdaken)

Wij zetten Veilig en Schoon Groningen voort, het beleid richt zich op een schone en veilige leefomgeving.

Wij zetten in op het aantrekken van circulaire bedrijven, vergroening van de industrie en het beperken van afval. Waar afval als grondstof kan dienen voor andere bedrijven proberen wij bedrijven aan elkaar te koppelen en de landelijke regelgeving aangepast te krijgen.

De problematiek met asbestdaken is reëel in onze provincie. Dit heeft onze aandacht en daarom onderzoeken wij of de problemen kunnen worden verlicht met het instellen van een asbestfonds.

Wij stellen voor om in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 2.400.000 (ofwel € 600.000 per jaar) beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze beleidsvoornemens en deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.4. Nationaal Programma Groningen

In het NPG zijn lokale en thematische componenten opgenomen. Wij werken nauw samen met gemeenten en zorgen dat wij onze reguliere beleidsinzet afstemmen op de thematische delen uit het programma. Het thematische deel van het NPG beperkt zich niet tot het aardbevingsgebied, aanpalende gebieden en regio's worden in de ontwikkelingen mee genomen. Wij ontwikkelen samen met partners projecten die beantwoorden aan de doelen in het NPG en bijdragen aan het gewenste eindbeeld.

Wij stellen voor om in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 100.000 (ofwel € 25.000 per jaar) beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze beleidsvoornemens en deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.5. Klimaatadaptatie (o.a. aanpakken verdroging)

Waar mogelijkheden zich voordoen, moeten wij ook klimaatadaptatie een plek geven bij de inrichting (meer water vasthouden in de gebieden). Dit om het watertekort dat kan ontstaan in tijden van droogte het hoofd te bieden. Een nadere verkenning van kansen en mogelijkheden en een plan van aanpak tegen verdroging is nodig. Wij onderzoeken samen met de gemeenten en waterschappen de mogelijkheden voor vernatting van de natuur in door zoutwinning reeds gedaalde gebieden.

Voor meer CO₂ opname, betere waterafvoer en meer koelte, zorgen wij voor meer aanplant van groen. Wij maken samen met gemeenten en natuur- en milieuorganisaties een plan voor meer (voedsel-) bossen in of nabij dorpen en wijken. Wij koppelen dit aan natuur- en milieueducatie.

Realisatie van zoet en zout water overgangsgebieden en pilots rondom hernieuwd (economisch en recreatief) grondgebruik, worden uitgevoerd. Wij gaan aan de hand van de resultaten van deze pilots de komende jaren verder werken aan een samengaan van water en bewoning, economie, landschap en natuur.

Het internationale klimaatadaptatie instituut zorgt daarbij voor aanvullende (wetenschappelijke) kennis, waarbij het van belang is dat Groningse opgedane kennis wordt ingebracht en uiteindelijk als exportproduct kan worden vermarkt.

Bijzondere aandacht verdient het in tijden van extreme droogte beschikbaar hebben van voldoende zoet koelwater en proceswater voor de industrie. Hiervoor wordt een langjarig plan opgesteld om problemen te voorkomen. Natuurontwikkeling helpt in het vasthouden van water en de bestrijding van hittestress, ook voor economische doelen zoals de landbouw.

We maken een plan om de veenoxidatiegebieden te gebruiken voor het behalen van onze klimaatdoelstelling. We zullen daarbij de mogelijkheden onderzoeken om veenoxidatie in veengebieden tegen te gaan om CO₂ uitstoot te verminderen.

Wij stellen voor om in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 1.200.000 (ofwel € 300.000 per jaar) beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze beleidsvoornemens en deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.6. Energiebesparing en duurzame energieproductie

Wij zullen de warmtetransitie in de gebouwde omgeving stimuleren door het beschikbaar stellen van kennis en kunde en het ondersteunen van een warmtetransitiecentrum.

Door middel van ondersteuning van het energieloket van gemeenten helpen wij huiseigenaren en huurders om maatregelen te nemen om in hun eigen woning te besparen op energieverbruik.

Nieuwe vormen van energieproductie kosten ruimte en zullen nadrukkelijk in ons landschap aanwezig zijn. De provincie heeft een belangrijke rol in de inrichting van ons landschap. In gezamenlijkheid met gemeenten maken wij duidelijke keuzes over de ruimte voor en inrichting van zon- en windparken in onze provincie. In het kader van het klimaatakkoord gaan gemeenten en provincie gezamenlijk werken aan een regionale energiestrategie (RES) voor de provincie Groningen.

Buiten het stedelijk gebied willen wij meer ruimte creëren voor de komst van kleine windmolens (tot vijftien meter). Grote windmolens (meer dan vijftien meter) mogen nu alleen gerealiseerd worden in de drie concentratiegebieden.

Voor de vergroening van de chemische sector in Groningen en de verduurzaming van de energieproductie in heel Nederland, is ontwikkeling van grote windparken ten noorden van de Waddeneilanden essentieel.

In samenspraak met landbouwers en landeigenaren willen wij ruimte geven aan vernatting van deze gebieden en dit mogelijk combineren met de aanleg van nieuwe natuur, zonneparken en/of de productie van biomassa.

Wij zetten in op gewijzigde landelijke regelgeving waarmee afval kan worden gekwalificeerd als grondstof. De provincie stimuleert efficiënt gebruik van beschikbare duurzame biomassa. Hierbij worden waardevolle grondstoffen gebruikt voor chemische toepassingen en de minder waardevolle reststoffen gebruikt als brandstof.

Wij ondersteunen energiecoöperaties bij hun professionalisering en bieden steun via de mogelijkheden van het bestaande fonds Het Nieuwe Doen.

Wij stellen voor om in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 9.000.000 (ofwel € 2.250.000 per jaar) beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze beleidsvoornemens en deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.7. Lening energiebesparingsfonds particulieren (€ 20 miljoen)

Wij zullen maatregelen voor energiebesparing en de opwekking van duurzame energie op gebouwen stimuleren voor particulieren (huurders en eigenaren). Voor bedrijven verenigingen en kerken staat het bestaande revolverend fonds reeds open.

Hierbij kijken wij naar de mogelijkheden van voorfinanciering. Om dit beleidsvoornemen uit te voeren stellen wij voor een leningsfaciliteit van in totaal maximaal € 20 miljoen in het leven te roepen of aan te sluiten bij een bestaande leningsfaciliteit. We onderzoeken de komende periode of deze leningen worden gefinancierd vanuit ons beschikbare stamkapitaal of dat er bestaande leningsfaciliteiten zijn waar we bij aan kunnen sluiten.

Voor het opvangen van de hiermee mogelijk gepaard gaande risico's zullen wij 10% van het met de leningen maximaal gemoeide bedrag (ofwel € 2 miljoen) als risicobuffer opnemen in de Algemene reserve. Het percentage van 10% is lager dan de 20% die wij normaliter als risicopercentage hanteren. Wij denken dat 10% afdoende is omdat wij het risicoprofiel lager inschatten. Het Fonds Nieuwe Doen richt zich ook op de energietransitie. Bij dit fonds hanteren wij ook een percentage van 10%. Zie ook de toelichting bij onderdeel B.3 in programma 8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering.

B.8. Duurzame mobiliteit (slimmer en groener en hubs)

Voor de vermindering van CO₂ uitstoot, maar ook voor de verbetering van de luchtkwaliteit is het belangrijk dat wij de manier waarop wij ons vervoeren nog veel slimmer en groener maken. Zoveel mogelijk fietsen is daarbij de eerste stap. Dat kan met de gewone fiets, maar om langere afstanden per fiets ook te promoten, zorgen wij voor een dekkend netwerk van laadpalen voor e-bikes. De fiets kan ook worden gebruikt om over te stappen op bus en trein. Wij werken toe naar Zero-emissie busvervoer in 2030 en Zero emissie treinvervoer in 2035.

Wij willen bereiken dat de Groningers op een betaalbare en veilige manier op hun plek van bestemming kunnen komen. Dit doen wij door te investeren in groen en slim openbaar vervoer als trein en bus. Aan elkaar gekoppeld door hub-netwerken waar makkelijk overstappen van het ene op het andere vervoersmiddel mogelijk is.

Wij zien kansen voor een groen en slim plan voor goederenvervoer en logistiek, specifiek via water en spoor. Bij de aanleg van infrastructuur gaan wij in de hele keten van realisatie optimaal gebruik maken van de kansen om de vergroening verder te brengen. Ook bij ons inkoop- en aanbestedingsbeleid hebben wij hier specifieke aandacht voor.

Wij stellen voor om in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 1.000.000 (ofwel € 250.000 per jaar) beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze beleidsvoornemens en deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

C. Recapitulatie voorstellen met financiële consequenties

(bedragen x € 1.000)

Voorstel	2019	2020	2021	2022	2023	Dekking
A. Voorstellen aanvaard beleid						
1. stelpost frictiekosten overdracht provincie naar ODG	-60,0	-60,0	-60,0	-60,0	-60,0	Algemene middelen
2. Dossier Gaswinning - inzet personeel t.l.v. progr.budget en NCG	-820,0	0,0	0,0	0,0	0,0	sectorale middelen
3. Klachtenafhandeling Groningen Airport Eelde	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	Algemene middelen
4. Stichting Fonds Nieuwe Doen	240,0	100,0	0,0	0,0	-340,0	Algemene middelen
5. Radarvoorziening Eemshaven	-100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	Algemene middelen
6. Advertentiekosten	-25,5	-25,9	-26,3	-26,7	-27,1	sectorale middelen
subtotaal A	-740,5	139,1	-61,3	-61,7	-402,1	
B. Coalitieakkoord 2019-2023						
1. Gevolgen gaswinning (incl. ruimtelijke ontwikkeling)	0,0	575,0	575,0	575,0	575,0	Algemene middelen
2. Omgevingsdienst Groningen	400,0	850,0	850,0	850,0	850,0	Algemene middelen
3. Milieu (waaronder cofinanciering regeling asbestdaken)	0,0	600,0	600,0	600,0	600,0	Algemene middelen
4. Nationaal Programma Groningen	0,0	25,0	25,0	25,0	25,0	Algemene middelen
5. Klimaatadaptatie (o.a. aanpakken verdroging)	0,0	300,0	300,0	300,0	300,0	Algemene middelen
6. Energiebesparing en duurzame energieproductie	0,0	2.250,0	2.250,0	2.250,0	2.250,0	Algemene middelen
7. Lening energiebesparingsfonds particulieren (€ 20 miljoen)						Stamkapitaal
8. Duurzame mobiliteit (slimmer en groener en hubs)	0,0	250,0	250,0	250,0	250,0	Algemene middelen
subtotaal B	400,0	4.850,0	4.850,0	4.850,0	4.850,0	
Totaal	-340,5	4.989,1	4.788,7	4.788,3	4.447,9	

positieve bedragen betekenen hogere lasten of lagere baten
negatieve bedragen betekenen lagere lasten of hogere baten

voorstel reeds door PS besloten

Programma 3. Platteland en natuur

A. Voorstellen aanvaard beleid

A.1. Opgave Waddengebied

De projecten 'Swimway' en 'Wij en Wadvogels' hebben een looptijd van vier jaar. De in 2019 geplande bestedingen schuiven deels door naar 2020.

A.2. Natuurontwikkeling

Om de volgende redenen passen we de Begroting 2019 aan (bijdragen ten laste van de reserve PLG):

- In de Begroting 2019 hadden we nog geen middelen opgenomen voor de uitvoering van Natuur en landschapscompensatie (€ 0,2 miljoen).
- Voor het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer hebben we onlangs de tweede openstelling gehad (€ 3,7 miljoen). Hier tegenover staan bijdragen van waterschappen voor € 2,3 miljoen.
- In het verleden geplande projecten komen nu tot uitvoering (€ 2,0 miljoen).

A.3. Landschap

In het verleden geplande projecten komen nu tot uitvoering. De extra benodigde middelen worden onttrokken aan de reserve PLG.

A.4. Advertentiekosten

De advertentiekosten worden om doelmatigheidsredenen vanaf 2019 alleen geraamd binnen de deelprogramma's Natuur en landschap en Communicatie. Zie dit onderdeel van dit programma en onderdeel A.5 van programma 7. Openbaar bestuur.

B. Coalitieakkoord 2019-2023

B.1. Landbouw en visserij

Bij het behouden en toekomstbestendig maken van onze landbouw willen wij inzetten op het intensiveren van meer biologische landbouw en de Regiodeal natuurinclusieve landbouw.

Modernisering en innovatie maken wij mogelijk door het stimuleren van precisielandbouw en 5G-netwerken die daarvoor nodig zijn.

De verzilting in de landbouw neemt toe vanwege zeespiegelstijging en bodemdaling. Tegelijkertijd is er minder zoet (IJsselmeer)water beschikbaar om deze verzilting tegen te gaan. De verzilting is een zorg en tegelijkertijd een kans. Samen met de sector willen wij de komende jaren visie en beleid opstellen met betrekking tot deze ontwikkeling.

Wij zullen het op een duurzame en diervriendelijke manier houden van dieren door boeren stimuleren.

Voor de intensieve veehouderij streven wij naar een transitie naar toekomstbestendige bedrijven, bij voorkeur biologisch.

Met kennis en subsidies willen wij steun geven aan de ontwikkeling van (lokale en regionale) kringlopen en willen wij bevorderen dat (voedsel)ketens worden verkort.

Voor bedrijven die willen uitbreiden naar meer dan twee hectare onderzoeken wij samen met de belanghebbenden de mogelijkheid van een Groninger verdienmodel voor intensieve veehouderij.

Waar nodig ondersteunen wij agrariërs met gerichte maatregelen, zoals de instelling van een revolverend fonds dat agrarische jongeren een steuntje in de rug geeft bij het overnemen van een bedrijf.

Wij zullen de omschakeling naar duurzame vormen van visserij en de lokale verwerking van de garnaalenvangst aanmoedigen.

Wij stellen voor om in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 4.500.000 (ofwel € 1.125.000 per jaar) beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze beleidsvoornemens en deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.2. Natuur, landschap en wadden (o.a. inrichting en beheer natuur, ED2050, E&E en investeringskader)

Wij willen samen met boeren, particulieren en terreinbeheerders vormgeven aan de inrichting en het beheer van natuurgebieden van onder andere het Zuidelijk Westerkwartier, Westervolde en het Lauwersmeer.

Wij willen de biodiversiteit vergroten door middel van ecologisch bermbeheer en de uitvoer van het bijenplan. Samen met terreinbeheerders, agrariërs, waterschappen, gemeenten en natuur- en milieuorganisaties maken wij een integraal plan voor het vergroten van de biodiversiteit en van het bodemleven.

In samenspraak met terreinbeheerders en agrariërs zetten wij in op versteviging van weidevogel kerngebieden.

Voor zover dat verantwoord is willen wij dat natuurgebieden toegankelijk zijn voor recreanten, zodat meer mensen de schoonheid van de Groninger natuur kennen en beleven. Dit pakken wij op in samenwerking, vergelijkbaar aan het succesvolle project Ecologie en Economie in balans, met overheden, kennis- en onderwijsinstellingen, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

Wij ondersteunen natuureducatie voor alle leeftijden om het zorgvuldiger omgaan met onze natuur te bevorderen.

Het verder verbeteren van het Eems-Dollard estuarium in samenwerking met een groot aantal partners en Duitsland binnen het project ED 2050 werpt zijn vruchten af en zal worden voortgezet, evenals de meerjarige samenwerking in Ecologie en Economie in Balans.

Door investeringen in het Waddengebied te bundelen via het 'Investeringskader Waddengebied' van de drie waddenprovincies, worden grotere projecten gerealiseerd en hebben we meer mogelijkheden om resultaat te bereiken.

Wij stellen voor om in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 6.000.000 (ofwel € 1.500.000 per jaar) beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze beleidsvoornemens en deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

C. Recapitulatie voorstellen met financiële consequenties

(bedragen x € 1.000)

Voorstel	2019	2020	2021	2022	2023	Dekking
A. Voorstellen aanvaard beleid						
1. Opgave Waddengebied	-356,2	356,2				Algemene middelen
2. Natuurontwikkeling	3.543,6	192,3	0,0	0,0	0,0	sectorale middelen
3. Landschap	993,0	0,0	0,0	0,0	0,0	sectorale middelen
4. Advertentiekosten	42,9	43,8	44,7	45,6	46,5	sectorale middelen
subtotaal A	4.223,3	592,3	44,7	45,6	46,5	
B. Coalitieakkoord 2019-2023						
1. Landbouw en visserij	0,0	1.125,0	1.125,0	1.125,0	1.125,0	Algemene middelen
2. Natuur, landschap en wadden (o.a. inrichting en beheer natuur, ED2050, E&E en investeringskader)	0,0	1.500,0	1.500,0	1.500,0	1.500,0	Algemene middelen
subtotaal B	0,0	2.625,0	2.625,0	2.625,0	2.625,0	
Totaal	4.223,3	3.217,3	2.669,7	2.670,6	2.671,5	

positieve bedragen betekenen hogere lasten of lagere baten
negatieve bedragen betekenen lagere lasten of hogere baten

voorstel reeds door PS besloten

Programma 4. Bereikbaarheid

A. Voorstellen aanvaard beleid

A.1. Areaaluitbreiding i.v.m. herinrichting bebouwde kom Winsum

Bij het vaststellen van voordracht 51/2018 hebben uw Staten besloten een krediet beschikbaar te stellen voor de herinrichting van de bebouwde kom Winsum.

Onderdeel van dit project is de herinrichting van een drietal kruispunten in Winsum. Dit betekent een uitbreiding van ons areaal en daarmee ook een toename van de beheer- en onderhoudskosten. De extra kosten worden, op basis van het voorlopig ontwerp, ingeschat op structureel € 10.000 (prijspeil 2018) per jaar ingaande vanaf het jaar 2021. Conform de gebruikelijke systematiek bij areaalwijzigingen heeft u daarbij besloten deze middelen beschikbaar te stellen vanuit de Algemene middelen.

A.2. Instandhoudingsknelpunten infrastructuur - groot onderhoud

Binnen de provinciale infrastructuur is sprake van een aantal instandhoudingsknelpunten, waarvoor binnen de reguliere kredieten voor beheer en onderhoud geen dekking aanwezig is.

De staat van onderhoud van deze objecten is dusdanig dat binnen 5 jaar vervanging en/of reconstructie aan de orde is. In de periode 2021 tot en met 2024 betreft dit de volgende objecten/onderdelen:

- Baggerwerk Reitdiep (€ 3,125 miljoen);
- Herstel/vernieuwing 10 km. Fietspad i.v.m. schade door boomwortels (€ 1 miljoen)
- Opruimen en vervangen van dammen N355 (€ 0,30 miljoen).

In totaal is hiermee in de periode 2021-2024 een bedrag gemoeid van € 4,425 miljoen. Deze lasten komen direct ten laste van de begrotingsruimte, conform de regelgeving van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Vanaf 2021 gaat het om een bedrag van gemiddeld € 1,106 miljoen per jaar.

A.3. Aanvullen budget Westelijke Ringweg incl. indexering € 15,3 miljoen; vanaf 2026 af te schrijven in 20 jaar; jaarlijkse last € 765.000)

Er is tweemaal geld onttrokken aan de voor de aanpak van de Westelijke Ringweg gealloceerde MIT-middelen. In totaal gaat het om een bedrag van € 13,3 miljoen. Destijds is de afspraak gemaakt om die uitnames uit het MIT (geindexeerd naar het huidige prijspeil € 15,3 mln.) weer te herstellen. Hoe dit laatste deel van de ring Groningen uiteindelijk wordt aangepakt is nog niet duidelijk. Wel is duidelijk dat hiermee eerst wordt gestart nadat de Zuidelijke Ringweg is aangepakt (2024).

Op basis van de regelgeving van het BBV moeten de investering in de Westelijke Ringweg en daarmee ook de aanvulling op het budget worden geactiveerd. Wij gaan er vooralsnog van uit dat deze investering pas na 2025 zal zijn gerealiseerd en dat deze vanaf dat moment zal worden afgeschreven. Dat betekent dat de aanvulling met € 15,3 miljoen na 2025 in 20 jaar zal worden afgeschreven (€ 765.000 per jaar).

A.4. Sparen ringwegen

Ook vanaf 2021 zal er vanuit de begrotingsruimte jaarlijks een bedrag van circa € 953.300 beschikbaar moeten worden gesteld voor sparen ringwegen. Daarmee kan de provincie voldoen aan de eerder met de gemeente Groningen gemaakte spaarafspraken voor de ringweg Groningen.

A.5. OV-bureau Groningen-Drenthe

De bijdrage voor het OV-bureau Groningen-Drenthe kan structureel met € 36.200 per jaar worden verlaagd. Deze vrijval brengen wij ten gunste van de Algemene middelen.

A.6. Terugbetaling voorfinanciering opschaling waterstofbussen

Bij de Voorjaarsnota 2018 is door uw Staten € 3 miljoen beschikbaar gesteld voor het opwaarderen van het aantal waterstofbussen voorgefinancierd ten laste van de Algemene middelen. Daarvoor is een taakstelling opgenomen die ten laste komt van het bestedingsplan Verkeer en vervoer (50% 2019 en 50% 2020). In de meerjarenramingen is tot nu toe verondersteld dat deze middelen pas in 2020 zouden worden teruggestort in de Algemene middelen.

A.7. Advertentiekosten

De advertentiekosten worden om doelmatigheidsredenen vanaf 2019 alleen geraamd binnen de deelprogramma's Natuur en landschap en Communicatie. Zie ook onderdeel A.4 van programma 3. Platteland en natuur en onderdeel A.5 van programma 7. Openbaar bestuur.

A.8. Mobiliteitsbeleid en A.9. Collectief personenvervoer (duVV en MIT)

duVV

Wij hebben in februari 2019 het Bestedingsplan 2019 Verkeer en Vervoer vastgesteld. Dit leidt tot een wijziging van de begroting. De in de Begroting 2019 opgenomen beleidsvrije ruimte (€ 7,7 miljoen) hebben we via het bestedingsplan verdeeld over Infrastructuur en Openbaar vervoer. Het saldo brengen we ten gunste van de reserve Verkeer en vervoer (duVV) met als doel om te sparen voor projecten.

Binnen Openbaar vervoer wordt rekening gehouden met de volgende projecten:

- NABO (Niet Actief Beveiligde Overweg)
- Ketenmobiliteit
- Slim en Groen.

MIT

Voor de uitvoering van de Beleidsnota Fiets verlagen we de raming ten gunste van de reserve MIT vanwege aangepaste fasering van de uitvoering.

In de begroting van het MIT hadden we nog geen raming opgenomen voor de bij de Voorjaarsnota 2017 beschikbaar gestelde middelen voor Slim en Groen vervoer, onderdeel verduurzamen OV. We verwachten dat in 2019 de bestedingen voor verduurzamen OV (bijvoorbeeld de pilot waterstoffrein en diverse kleinere pilots en onderzoeken), ten laste van de reserve MIT circa € 1,50 miljoen zullen bedragen.

Verder worden de volgende uitgaven ten laste van de reserve MIT in de Begroting 2019 opgenomen:

- testen met zelfrijdend vervoer op het spoor, op het water en in de lucht (drones) (€ 905.600);
- realiseren van in ieder geval vier hubs (€ 200.000);
- voortzetten van de opwaardering van bushaltes en (fiets)voorzieningen en de kwaliteitsverbetering van abri's (€ 200.000).

A.10. Verduurzaming openbaar vervoer (RSP)

Bij de Voorjaarsnota 2016 is € 300.000 vanuit de RSP-middelen beschikbaar gesteld voor het verduurzamen van ons bus- en treinvervoer. Van dit budget resteert nog een bedrag van € 67.600. We verwachten dat deze middelen in 2019 tot besteding gaan komen. Deze middelen zullen eveneens worden ingezet voor de financiering van de bij het onderdeel MIT genoemde bestedingen voor verduurzamen OV. In de begroting van het RSP hadden we nog geen raming opgenomen voor dit onderdeel. Deze kosten worden voor een bedrag van circa € 38.000 gedekt uit een bijdrage van het Rijk en bijdragen van gemeenten. Het resterende bedrag (€ 29.600) zal worden gedekt ten laste van de reserve RSP.

B. Coalitieakkoord 2019-2023

B.1. Fietsstrategie 2020-2023

Met het continueren van het uitvoeringsprogramma Fiets 2017-2020 op het door uw Staten gewenste hoge ambitieniveau is in de periode 2020-2023 in totaal een bedrag van € 28 miljoen (€ 7 miljoen per jaar) gemoeid. Ongeveer 80% (= € 5,6 miljoen per jaar) van de geplande uitgaven kan worden geactiveerd en in 20 jaar worden afgeschreven. De overige 20% (= € 1,4 miljoen per jaar) betreft lasten die direct ten laste van de begroting komen. De jaarlijkse last (afschrijvingen + directe lasten) komt daarmee in de periode 2020-2023 uit op gemiddeld € 1,75 miljoen per jaar. Wij stellen voor dit bedrag te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.2. Knelpunten MIT

Op dit moment speelt een aantal MIT-projecten waarvoor in de komende jaren middelen beschikbaar moeten worden gesteld. Dat betreft de volgende projecten:

- a. Knijpsbrug, doorstromingsproblematiek Hoogezand (investering € 1,5 miljoen vanaf 2024 in 20 jaar af te schrijven)
- b. Blauwe roos, doorstromingsproblematiek aansluiting Winschoten/A7 (investering € 2 miljoen vanaf 2023 in 20 jaar af te schrijven)
- c. Smart Mobility, dynamisch verkeersmanagement (benodigde middelen 2021-2023 € 2,25 miljoen)

- d. Vervanging conventionele door nieuwe intelligente verkeersregelininstallaties (benodigde middelen 2021-2023 € 0,35 miljoen)
- e. Fietsroute plus Groningen-Leek (investering € 1,75 miljoen vanaf 2023 in 20 jaar af te schrijven), onder voorwaarde dat de gemeente Leek ook € 1,75 miljoen bijdraagt.
- Wij stellen voor de benodigde middelen voor afschrijvingslasten van de genoemde projecten te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.3. Nieuwe MIT-investeringen 2021-2030 (afschrijvingen)

Het nieuwe MIT voor de periode 2021-2030 moet nog nader worden uitgewerkt en vormgegeven. Vooralsnog kiezen wij voor de komende periode voor een investeringsniveau van € 8 miljoen per jaar, enigszins vergelijkbaar met de bedragen voor het vorige MIT, voor zover deze toen werden bekostigd uit het rendement op het stamkapitaal. Uitgaande van de veronderstelling dat de jaarlijkse investeringen van € 8 miljoen voor tenminste 75% betrekking hebben op wegenprojecten en voor 25% op waterwegenprojecten betekent dat een jaarlijkse afschrijvingslast van € 0,35 miljoen. Als het volledige programma van in totaal € 80 miljoen is gerealiseerd bedraagt de afschrijvingslast vanaf 2031 dan circa € 3,5 miljoen per jaar. Wij stellen voor deze afschrijvingslasten te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.4. Uitrol Groningen Bereikbaar (mobiliteit en innovatiecentrum)

Voorgesteld wordt ten behoeve van de uitrol van Groningen Bereikbaar (mobiliteit en innovatiecentrum) in de gehele provincie in totaal een bedrag van € 450.000 (is gemiddeld € 112.500 per jaar) beschikbaar te stellen ten laste van de Algemene middelen.

B.5. Beheer en onderhoud provinciale infrastructuur

Het huidige Meerjarenprogramma beheer en onderhoud provinciale infrastructuur 2017-2020 loopt volgend jaar af. Daarmee komt ook de extra middelen inzet voor de periode 2017-2020 ten einde. Ook vanaf 2021 zullen weer aanvullende middelen nodig zijn voor het kunnen blijven inlopen van achterstallig onderhoud. Wij stellen hiervoor in de periode 2021-2023 in totaal € 4 miljoen beschikbaar (is gemiddeld € 1,33 miljoen per jaar). Omdat het nieuwe meerjarenprogramma tot en met 2024 zal lopen stellen wij voor ook in 2024 een extra budget van circa € 1,33 miljoen beschikbaar te stellen. Wij stellen voor deze extra beschikbaar te stellen middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

C. Recapitulatie voorstellen met financiële consequenties

(bedragen x € 1.000)						
Voorstel	2019	2020	2021	2022	2023	Dekking
A. Voorstellen aanvaard beleid						
1. Areaaluitbreiding i.v.m. herinrichting bebouwde kom Winsum	0,0	0,0	10,7	10,9	11,1	Algemene middelen
2. Instandhoudingsknelpunten infrastructuur - groot onderhoud	0,0	0,0	1.106,3	1.106,3	1.106,3	Algemene middelen
3. Aanvullen budget Westelijke Ringweg incl. indexering € 15,3 miljoen; vanaf 2026 af te schrijven in 20 jaar; jaarlijkse last € 765.000)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	Algemene middelen
4. Sparen ringwegen	0,0	0,0	953,3	953,3	953,3	Algemene middelen
5. OV-bureau Groningen-Drenthe	-36,2	-36,2	-36,2	-36,2	-36,2	Algemene middelen
6. Terugbetaling voorfinanciering opschaling waterstofbussen	-1.500,0	-1.500,0	0,0	0,0	0,0	Algemene middelen
7. Advertentiekosten	-10,0	-10,2	-10,4	-10,6	-10,8	sectorale middelen
8. Mobiliteitsbeleid (duVV en MIT)	-9.007,8	-798,0	-5.419,8	-6.269,8	-6.276,2	sectorale middelen
9. Collectief personenvervoer (duVV en MIT)	8.164,2	100,3	4.466,5	5.316,5	5.322,9	sectorale middelen
10. Verduurzaming openbaar vervoer (RSP)	29,6	0,0	0,0	0,0	0,0	sectorale middelen
subtotaal A	-2.360,2	-2.244,1	1.070,4	1.070,4	1.070,4	
B. Coalitieakkoord 2019-2023						
1. Fietsstrategie 2020-2023 (€ 28 miljoen)						
a. investeringen (80% afschrijvingen)	0,0	125,0	425,0	425,0	425,0	Algemene middelen
b. overig	0,0	1.400,0	1.400,0	1.400,0	1.400,0	Algemene middelen
2. Knelpunten MIT						
a. investeringen (afschrijvingen)	0,0	0,0	0,0	0,0	187,5	Algemene middelen
b. overig	0,0	0,0	871,0	871,0	870,5	Algemene middelen
3. Nieuwe MIT investeringen 2021-2030 (afschrijvingen)	0,0	0,0	0,0	350,0	700,0	Algemene middelen
4. Uitrol Groningen Bereikbaar (mobiliteit en innovatiecentrum)	0,0	112,5	112,5	112,5	112,5	Algemene middelen
5. Beheer en onderhoud provinciale infrastructuur	0,0	0,0	1.330,0	1.330,0	1.340,0	Algemene middelen
subtotaal B	0,0	1.637,5	4.138,5	4.488,5	5.035,5	
Totaal	-2.360,2	-606,6	5.208,9	5.558,9	6.105,9	

positieve bedragen betekenen hogere lasten of lagere baten
negatieve bedragen betekenen lagere lasten of hogere baten

voorstel reeds door PS besloten

Bij de investeringsbedragen tekenen wij aan dat deze bedragen gebaseerd zijn op aannames en dat de uiteindelijke besteding afhankelijk is van de beleidsmatige uitwerking en tempo van uitvoering van de voorgenomen projecten.

Programma 5. Economie

A. Voorstellen aanvaard beleid

A.1. Digitalisering

Voor het uitvoeren van de activiteiten Snel Internet stellen wij voor in 2019 € 100.000 beschikbaar te stellen voor specifieke juridische en financiële expertise ten laste van de Algemene middelen.

A.2. Regionale Investeringssteun Groningen (RIG)

Eind 2018 is de subsidieregeling Regionale Investeringssteun Groningen 2018 (RIG2018) gesloten, waardoor er geen nieuwe aanvragen meer ingediend kunnen worden. Dit jaar worden de ingediende aanvragen RIG 2018 beoordeeld en vindt besluitvorming plaats. Dit betekent dat ten opzichte van de in de Begroting 2019 opgenomen middelen meer subsidies worden verleend. Voorgesteld wordt de in onze begroting opgenomen (rijks)middelen in 2021 (€ 1 miljoen) en 2020 (€ 2 miljoen) voor RIG 2018 naar voren te halen. We vragen tevens het Rijk om de laatste tranche van € 5 miljoen uit te keren. Deze zetten we eveneens in ten behoeve van te verlenen RIG-subsidies 2018. Voor de volledigheid wordt opgemerkt dat eind 2018 tevens is besloten om ook in 2019 verder te gaan met de RIG. Het budget hiervoor bedraagt € 12 miljoen en maakt onderdeel uit van het Nationaal Programma Groningen.

A.3. Projecten NOM t.l.v. rekeningresultaat 2016

In de Algemene Reserve zijn niet bestede middelen t.b.v. NOM opgenomen. Conform de werkwijze van voorgaande jaren wordt op basis van de Jaarrekening NOM bepaald welk deel vanuit de Algemene Reserve toegevoegd dient te worden aan de exploitatie.

Op basis van de jaarrekening 2018 van de NOM vindt in 2019 vanuit de Algemene reserve een dotatie plaats van circa € 161.200, ten gunste van de het krediet Projecten NOM.

Ook voor de jaren 2020 en 2021 stellen wij voor de nog in de Algemene reserve beschikbare middelen in de Begroting ten behoeve van projecten NOM op te nemen.

B. Coalitieakkoord 2019-2023

B.1. Kansrijke sectoren, chemisch cluster, arbeidsmarkt

De kansen voor het MKB bij aanbestedingen worden verbeterd. Groei, digitalisering, snel internet en verduurzaming zijn speerpunten. Wij zetten in op startups en scale-ups.

Wij kijken naar de kansen die de creatieve industrie biedt. Wij willen nieuwe creatieve initiatieven de kans bieden om zich verder te ontwikkelen en kijken of wij ondersteuning kunnen bieden om deze sector beter te organiseren.

Vergroening en verduurzaming van het chemisch cluster is voor de toekomst van onze industrie noodzakelijk. Vanuit Chemport Europe voeren wij een gerichte lobby op wind op zee. Dit bevordert de vestiging van bedrijven die zich met productie en onderhoud van windmolens bezighouden. Tevens is het een stimulans voor de verdere ontwikkeling van waterstof als energieopslagmiddel. Wij bieden ondersteuningsmogelijkheden voor het realiseren van groene waterstof.

Deelname aan de arbeidsmarkt is voor alle Groningers belangrijk. De overheid is daarbij een van de spelers in het netwerk. Neem bijvoorbeeld de gebiedscoöperaties en innovatiewerkplaatsen. Deze kunnen wij steunen met voorfinanciering en subsidies om organisatiekracht te organiseren. Passende werkgelegenheid in de provincie is een belangrijke opgave. Daarom stimuleert de provincie de verdere uitwerking van deel twee van het Akkoord van Westerlee. Wij dragen bij aan de verbetering van de aansluiting op de arbeidsmarkt en stimuleren via regelingen de kansen voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt.

Wij stellen voor om in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 4.000.000 (ofwel € 1.000.000 per jaar) beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze beleidsvoornemens en deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.2. Regelingen en fondsen, het Rijk en Europa

Met Europese fondsen en Rijksfondsen kunnen wij mensen bij- en omscholen. Om aanspraak te kunnen maken op de Europese fondsen met cofinanciering werken wij nauw samen met het Rijk en rekenen wij op de steun van het Rijk. We gaan meer inzetten op revolverende fondsen en minder op subsidies.

Wij stellen voor om in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 50.000 (ofwel gemiddeld € 12.500 per jaar) beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze beleidsvoornemens en deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.3. Internationale samenwerking

Of het nu gaat over het verbeteren van het grensoverschrijdende verkeer of het openen van de arbeidsmarkt aan beide kanten van de grens, in de samenwerking met Nedersaksen is nog veel te winnen. Op andere terreinen kan Groningen leren van het buitenland. Zo willen wij de samenwerking met vergelijkbare regio's in Europa aanhalen om te leren van elkaar.

Wij stellen voor om in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 800.000 (ofwel € 200.000 per jaar) beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze beleidsvoornemens en deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.4. Recreatie en toerisme

Wij ondersteunen ondernemers bij de digitale profilering, onderzoeken ontwikkelingsmogelijkheden bij ruimtelijke plannen en faciliteren de recreatie- en toerismeondernemers bij het gezamenlijk maken van arrangementen. Wij faciliteren en ondersteunen de acquisitie en organisatie van grootschalige evenementen in de provincie. Grootschalige evenementen zetten Groningen positief op de kaart en kunnen het opstarten van andere samenwerkingen en initiatieven versnellen.

Wij stellen voor om in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 750.000 (ofwel gemiddeld € 187.500 per jaar) beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze beleidsvoornemens en deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.5. Bereikbaarheid van Groningen (internationale verbindingen)

Voor de economische ontwikkeling van het Noorden zijn snelle verbindingen met de Randstad en Noord Duitsland onmisbaar. De komende jaren wordt gewerkt aan het versnellen van de huidige trajecten naar de Randstad.

Wij blijven ook inzetten op een snellere spoorverbinding Groningen-Bremen/Hamburg. Tevens onderzoeken wij de Nedersaksenlijn, optimalisatie van de Hanzeroute via Noord-Duitsland richting Scandinavië en aansluiting op de Emslandstrecke richting Midden Duitsland.

Wij stellen voor om in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 100.000 (ofwel € 25.000 per jaar) beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze beleidsvoornemens en deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.6. Nog nader in te vullen middelen Groningen werkt

Voor dit onderdeel van het Coalitieakkoord 2019-2023 is een bedrag van in totaal € 300.000 nog niet met concrete voorstellen ingevuld. Wij zullen dit betrekken bij de verdere uitwerking in een eind dit jaar aan uw Staten voor te leggen Statenvoordracht op basis van de binnenkort op te stellen Uitvoeringsagenda.

C. Recapitulatie voorstellen met financiële consequenties

(bedragen x € 1.000)

Voorstel	2019	2020	2021	2022	2023	Dekking
A. Voorstellen aanvaard beleid						
1. Digitalisering	100,0	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	Algemene middelen
2. Regionale Investeringssteun Groningen (RIG)	3.041,3	-2.000,0	-1.000,0	0,0	0,0	sectorale middelen
3. Projecten NOM t.l.v. rekeningresultaat 2016	161,2	166,7	100,1	0,0	0,0	sectorale middelen
subtotaal A	3.302,5	-1.833,3	-899,9	0,0	0,0	
B. Coalitieakkoord 2019-2023						
1. Kansrijke sectoren, chemisch cluster, arbeidsmarkt	0,0	1.000,0	1.000,0	1.000,0	1.000,0	sectorale middelen
2. Regelingen en fondsen, het Rijk en Europa	0,0	10,0	15,0	15,0	10,0	sectorale middelen
3. Internationale samenwerking	0,0	200,0	200,0	200,0	200,0	sectorale middelen
4. Recreatie en toerisme	0,0	150,0	200,0	200,0	200,0	sectorale middelen
5. Bereikbaarheid van Groningen (internationale verbindingen)	0,0	25,0	25,0	25,0	25,0	sectorale middelen
6. Nog nader in te vullen Groningen werkt	0,0	75,0	75,0	75,0	75,0	sectorale middelen
subtotaal B	0,0	1.460,0	1.515,0	1.515,0	1.510,0	
Totaal	3.302,5	-373,3	615,1	1.515,0	1.510,0	

positieve bedragen betekenen hogere lasten of lagere baten

negatieve bedragen betekenen lagere lasten of hogere baten

voorstel reeds door PS besloten

Programma 6. Cultuur en maatschappij

A. Voorstellen aanvaard beleid

A.1. Incidenteel budget cultuur

De verwachting is dat in 2019 meer subsidies verleend gaan worden vanuit de beleidsregel Incidenteel Cultuurbudget. Voorgesteld wordt € 165.000 vanuit 2020 naar voren te halen, zodat het dit jaar in gezet kan worden.

A.2. Bewegen in de openbare ruimte (vrijval)

Een deel van de middelen voor projecten 'bewegen in de openbare ruimte' wordt in 2019 niet ingezet. Voorgesteld wordt € 49.500 vrij te laten vallen ten gunste van de Algemene middelen.

A.3. Advertentiekosten

De advertentiekosten worden om doelmatigheidsredenen vanaf 2019 alleen geraamd binnen de deelprogramma's Natuur en landschap en Communicatie. Zie ook onderdeel A.4 van programma 3. Platteland en natuur en onderdeel A.5 van programma 7. Openbaar bestuur.

A.4. Leefbaarheid Krimpgebieden

Het proces van het komen tot een overeenkomst tussen de gemeenten heeft in Oost-Groningen meer tijd gevraagd dan in de andere krimpgebieden. Maar ook in Oost-Groningen is men nu voortvarend aan de slag gegaan waardoor de jaarschijven 2019 en 2020 in de Begroting 2019 moeten worden aangepast ten laste van reserve Leefbaarheid krimpgebieden. In 2019 gaat het om een bedrag van € 1.175.100, in 2020 gaat het om -€ 280.900.

B. Coalitieakkoord 2019-2023

B.1. Leefbaarheid, zorg en wonen

Wij blijven de komende jaren investeren in gemeentelijke en regionale projecten en (bewoners)initiatieven die de leefbaarheid bevorderen en de krimp verzachten. In het bijzonder doen wij dat in die gebieden waar de sociale en maatschappelijke opgaven het grootst zijn en geen lokale programma's met NPG-gelden worden uitgevoerd, omdat zij buiten het aardbevingsgebied vallen.

Wij willen de komende jaren nadrukkelijk onze faciliterende, coördinerende en ondersteunende rol blijven voortzetten op het gebied van de (particuliere)woningvoorraad, energietransitie, retail en zorg.

Omdat een goede bereikbaarheid, spreiding en toegankelijkheid van de zorg in onze provincie belangrijk is en er op zorggebied in onze provincie geen witte vlekken mogen ontstaan, brengen wij het zorglandschap in onze provincie goed in kaart. Prognoses over bevolkingsafname, vergrijzing en ontgroening en de bevindingen en mogelijke conclusies betrekken wij bij het op peil houden van de zorgvoorzieningen op provinciaal niveau. Ontwikkelingen in onze provincie die ervoor zorgen dat het zorgaanbod in onze provincie geclusterd wordt, toekomstbestendig is en op peil blijft, blijven wij met fondsen stimuleren.

We ondersteunen initiatieven die het wonen en leven in de dorpen en wijken verbeteren en initiatieven die zorgen voor stads -en dorpsvernieuwing.

Om op alle plekken comfortabel te kunnen wonen moet er passende huisvesting zijn voor alle doelgroepen. Wij willen niet alleen duurzame nieuwbouw, maar ook optimalisatie van bestaande gebouwen. Samen met de gemeenten willen wij met de Regionale Energiestrategie (RES) ook zorgen dat de kosten voor de energierekening zo laag mogelijk zijn. Met gemeenten gaan wij verder om te zorgen dat sloop van slechte woningen mogelijk wordt en er ruimte ontstaat voor nieuwe woningen, bijvoorbeeld voor starterswoningen en levensloopbestendige woningen.

Wij blijven werken aan de verdere ontwikkeling van Blauwestad. De groei van de stad Groningen en de daarmee gepaarde forse woningbouwopgave in combinatie met de demografische krimp in delen van het ommeland en de daarbij horende woningopgave, blijven nadrukkelijk onze aandacht vragen.

Er komt een regeling of financieel kader om cultureel-karakteristieke gebouwen te behouden of aan te passen aan de huidige eisen of voor nieuwbouw (nabevingsschade) waarbij een ruimtelijke meerwaarde wordt gerealiseerd.

Wij stellen voor om in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 12.000.000 (ofwel € 3.000.000 per jaar) beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze beleidsvoornemens en deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.2. Sport en bewegen (sportakkoord, accommodaties en evenementen)

Wij streven naar 'beweeg inclusief'-beleid op het gebied van mobiliteit, ruimtelijke ordening, leefbaarheid, natuurbeleving, economie en toerisme.

Wij gaan in gesprek met gemeenten over een provinciaal sportakkoord over wat er in Groningen nodig is om te gaan en blijven bewegen. Wij dragen bijvoorbeeld bij aan vervoer voor kwetsbare groepen sporters die daar ondersteuning bij nodig hebben. Maar ook aan jongeren die extra ondersteuning nodig hebben op weg naar een topsportcarrière.

Wij brengen bestaande verduurzamingsprogramma's voor de accommodaties van sportverenigingen, actief onder de aandacht.

Ook voor oudere doelgroepen zetten wij in op programma's om leefstijl gerelateerde ziektes te voorkomen. Deze ontwikkelen wij samen met maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen. Om goede voorbeelden uit te lichten, maar ook om de eigenstandige sociaal-maatschappelijke waarde, faciliteren wij ook grote sportevenementen.

Wij stellen voor om in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 1.500.000 (ofwel € 375.000 per jaar) beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze beleidsvoornemens en deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.3. Sociaal beleid

Inwoners die niet genoeg geld hebben voor sportdeelname, ondersteunen wij via bestaande fondsen zoals het studiefonds, jeugdsport- en cultuurfonds en de stichting leergeld.

De voedsel- en kledingbanken kunnen op onze steun rekenen. Iedereen moet zich ongeacht herkomst welkom voelen in Groningen. Wij ondersteunen initiatieven die 'nieuwkomers' daarbij op weg helpen.

Wij stellen voor om in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 2.000.000 (ofwel € 500.000 per jaar) beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze beleidsvoornemens en deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.4. Cultuur (continueren en extra impuls)

De bereikbaarheid van cultuur is met name voor wat betreft cultuureducatie buiten de stad Groningen een probleem. Om die reden willen wij in de nieuwe cultuurnota aandacht voor uitvoerende cultuureducatie en zetten wij het project culturele mobiliteit voor. Wij investeren in het professionaliseren van de cultuursector: deze moet groeien en bloeien. Om iedereen hiervan te laten genieten, willen we bijzondere kleinschalige evenementen in de regio een kans geven om te bloeien.

Voor het continueren en intensiveren van het beleid uit de cultuurnota 2017-2020 willen wij in de jaren 2021-2024 jaarlijks € 2,6 miljoen beschikbaar stellen. In deze collegeperiode gaat het dan in totaal om een bedrag van € 7,8 miljoen. Wij stellen voor deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

C. Recapitulatie voorstellen met financiële consequenties

(bedragen x € 1.000)

Voorstel	2019	2020	2021	2022	2023	Dekking
A. Voorstellen aanvaard beleid						
1. Incidenteel budget cultuur	165,0	-165,0	0,0	0,0	0,0	Algemene middelen
2. Bewegen in de openbare ruimte (vrijval)	-49,5	0,0	0,0	0,0	0,0	Algemene middelen
3. Advertentiekosten	-15,0	-15,0	-15,0	-15,0	-15,0	sectorale middelen
4. Leefbaarheid Krimpgebieden	1.175,1	-280,9	0,0	0,0	0,0	sectorale middelen
subtotaal A	1.275,6	-460,9	-15,0	-15,0	-15,0	
B. Coalitieakkoord 2019-2023						
1. Leefbaarheid, zorg en wonen	0,0	3.000,0	3.000,0	3.000,0	3.000,0	Algemene middelen
2. Sport en bewegen (sportakkoord, accommodaties en evenem.)	0,0	375,0	375,0	375,0	375,0	Algemene middelen
3. Sociaal beleid	0,0	500,0	500,0	500,0	500,0	Algemene middelen
4. Cultuur (continueren en extra impuls)	0,0	0,0	2.600,0	2.600,0	2.600,0	Algemene middelen
subtotaal B	0,0	3.875,0	6.475,0	6.475,0	6.475,0	
Totaal	1.275,6	3.414,1	6.460,0	6.460,0	6.460,0	

positieve bedragen betekenen hogere lasten of lagere baten

negatieve bedragen betekenen lagere lasten of hogere baten

voorstel reeds door PS besloten

Programma 7. Openbaar bestuur

A. Voorstellen aanvaard beleid

A.1. IPO-Begroting 2019

Onze IPO-bijdrage wordt - vanwege de beleidsambities 2019 van het IPO - in 2019 met circa € 144.000 en in 2020 met circa € 17.000 verhoogd ten laste van de Algemene middelen.

A.2. Fractievergoedingen

Door de toename van het aantal fracties stijgen de kosten voor fractievergoedingen met circa € 31.200 in 2019 en circa € 70.600 met ingang van 2020. Wij stellen voor deze toename te dekken ten laste van de Algemene middelen.

A.3. Rijkstaken CdK/ A.4. Risicokaart

De CdK voert een aantal taken uit als (coördinerend) rijksheer. Er is op dit moment geen afzonderlijk budget voor deze taken. Het budget Risicokaart (€ 22.900; deelprogramma Overige bestuursorganen) kan hiervoor worden ingezet. Enerzijds omdat de rijkstaken voor een deel verband houden met taken op het gebied van openbare orde en veiligheid waar het budget Risicokaart nu onder valt. Anderzijds omdat risicokaart als zodanig niet meer tot specifieke uitgaven leidt.

A.5. Advertentiekosten

De advertentiekosten worden om doelmatigheidsredenen vanaf 2019 alleen geraamd binnen de deelprogramma's Natuur en landschap en Communicatie. Zie ook onderdeel A.4 van programma 3. Platteland en natuur en dit onderdeel van dit programma.

B. Coalitieakkoord 2019-2023

B.1. Geschiedschrijving provinciaal bestuur Groningen

Bij motie 410 is op 11 juli 2018 de commissie geschiedenis van Provinciale Staten van Groningen ingesteld met als doel de geschiedenis te onderzoeken en vast te leggen. Inmiddels is hiervoor een nader voorstel uitgewerkt. Met de uitvoering van dat voorstel is een bedrag gemoeid van circa € 350.000. Dit bedrag is gebaseerd op ervaring met eerdere onderzoeksprojecten en publicaties en vormen tezamen de raming voor de opdracht aan de Rijksuniversiteit Groningen, ten bedrage van circa € 300.000. Aanvullend op deze raming van de Rijksuniversiteit is een bedrag opgenomen voor een aan de provincie verbonden medewerker die als taak heeft om de gewenste spin-off te bewerkstelligen, ten bedrage van € 50.000. Wij stellen voor het benodigde bedrag van in totaal € 350.000 in 2020 ten laste van de Algemene middelen te brengen.

B.2. Samenwerken met gemeenten en andere overheden/werken aan draagvlak

Wij willen invulling geven aan de nieuwe verhouding die na de verschillende herindelingen ontstaat en willen dit nadrukkelijk samen met gemeenten doen. Decentraal wat kan, centraal wat moet. Tegelijkertijd heeft de provincie soms mogelijkheden en instrumenten die het werk van gemeenten kunnen vergemakkelijken.

Als gevolg van maatschappelijke, sociaaleconomische en technologische ontwikkelingen verandert de omgeving van het openbaar bestuur en worden hieraan andere eisen gesteld. Een succesvolle doorontwikkeling naar een modern, krachtig openbaar bestuur vraagt in de komende jaren zowel om focus op enkele strategische opgaven als om een heldere bestuurlijke visie en sturing op het onderwerp 'doorontwikkeling Kwaliteit openbaar bestuur (KOB)'.

Ten behoeve van een innovatieve dialoog, interactieve communicatie, kennisuitwisseling, integraal werken en een actieve lobby stellen wij voor in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 1.500.000 (ofwel € 375.000 per jaar) beschikbaar te stellen en deze inzet te dekken ten laste van de Algemene middelen.

C. Recapitulatie voorstellen met financiële consequenties

(bedragen x € 1.000)

Voorstel	2019	2020	2021	2022	2023	Dekking
A. Voorstellen aanvaard beleid						
1. IPO-Begroting 2019	144,0	17,0	0,0	0,0	0,0	Algemene middelen
2. Fractievergoedingen	31,2	70,6	72,0	73,4	74,9	Algemene middelen
3. Rijkstaken CdK	22,9	22,9	22,9	22,9	22,9	sectorale middelen
4. Risicokaart	-22,9	-22,9	-22,9	-22,9	-22,9	sectorale middelen
5. Advertentiekosten	62,1	63,3	64,6	66,0	67,3	sectorale middelen
subtotaal A	237,3	150,9	136,6	139,4	142,2	
B. Coalitieakkoord 2019-2023						
1. Geschiedschrijving provinciaal bestuur Groningen	0,0	350,0	0,0	0,0	0,0	Algemene middelen
2. Samenwerken met gemeenten en andere overheden/ werken aan draagvlak	0,0	375,0	375,0	375,0	375,0	Algemene middelen
subtotaal B	0,0	725,0	375,0	375,0	375,0	
Totaal	237,3	875,9	511,6	514,4	517,2	

positieve bedragen betekenen hogere lasten of lagere baten
negatieve bedragen betekenen lagere lasten of hogere baten

voorstel reeds door PS besloten

Programma 8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering

A. Voorstellen aanvaard beleid

A.1. Externe advisering provinciale deelnemingen

Wij stellen voor om de tijdelijke middelen voor externe advisering provinciale deelnemingen (2015-2018: € 100.000 per jaar) voor € 90.000 structureel op te nemen in de begroting ten laste van de Algemene middelen.

A.2. Uitbreiden formatie Groen Domein

Wij stellen voor om vanaf 2019 de formatie voor het Groene Domein structureel uit te breiden met 3 fte ten laste van de Algemene middelen.

Deze uitbreiding is om drie redenen noodzakelijk:

- Door de uitbreiding van wettelijke taken (Programmatische Aanpak Stikstof (PAS-vergunningen) en nieuwe Wet natuurbescherming (soortenbescherming));
- De opgave die volgt uit het versterkingsgebied;
- De sterke toename van het aantal handhavings-verzoeken.

A.3. Uitbreiden formatie Concern Inkoop

Wij stellen voor om vanaf 2019 de formatie voor Concerninkoop structureel uit te breiden met 1 fte ten laste van de Algemene middelen. Deze uitbreiding is noodzakelijk om te kunnen voldoen aan de strengere wet- en regelgeving bij inkoop en aanbestedingen alsmede voor Contractbeheer.

A.4. AVG en informatieveiligheid

Om te kunnen voldoen aan de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) hebben PS in 2018 besloten tijdelijk middelen beschikbaar te stellen voor de functionaris gegevensbescherming (FG).

Om optimaal in te kunnen zetten op het realiseren van de privacybeschermende ambities is het wenselijk om naast de FG te beschikken over een Privacy Officer. Deze functionaris is verantwoordelijk voor de coördinatie op de uitvoering van de AVG.

Wij stellen voor om voor twee jaar extra middelen in te zetten voor de Privacy Officer alsmede voor (de uitbreiding van) de functie Concernfunctionaris Informatiebeveiliging.

A.5. Kosten subsidieteam

In 2018 is een start gemaakt met het Subsidieteam (Najaarsnota 2018). Inmiddels draait het team op volle toeren en volgt de logische vervolgstap om het subsidieteam haar definitieve status te geven. De personele inzet bedraagt € 0,9 miljoen per jaar waarvan € 0,7 miljoen kan worden gedekt vanuit bestaande middelen. Voor het resterende bedrag van € 0,2 miljoen stellen wij voor een beroep te doen op de Algemene middelen.

A.6. Personele inzet dossier gaswinning 2019

Zie de toelichting bij onderdeel A.2 van het programma 2. Milieu en energie.

A.7. Reservering vervangingsinvesteringen wegen 2021-2024/kunstwerken 2021-2035

Bij dit onderdeel hebben wij in de Kaderbrief 2019 middelen opgenomen voor de vervanging van wegen in de periode 2021-2024 en van kunstwerken in de periode 2021-2035. De meeste kunstwerken zijn onderdeel van het Winschoterdiep, waarvoor wij van het Rijk een afkoopsom van € 22 miljoen hebben ontvangen. Hiermee kan een deel (circa 72%) van de vervangingsinvesteringen van de kunstwerken in het Winschoterdiep worden gefinancierd.

Voor vervanging van kunstwerken en wegen in de periode van 2021 tot en met 2035, is in totaal een bedrag van circa € 77,7 miljoen nodig. Rekening houdend met de hiervoor reeds aanwezige middelen vanuit de afkoopsom van de kunstwerken Winschoterdiep van € 22 miljoen, is nog € 55,7 miljoen nodig. Vanuit een behoedzaam beleid hebben wij in de Kaderbrief 2019 voorgesteld dit bedrag in de jaren waarin deze knelpunten zich naar verwachting zullen voordoen (2021-2035) bij elkaar sparen. Dit betekent een spaarbedrag van circa € 3,7 miljoen per jaar.

Deze besparingen zullen worden gestort in de reserve MIT, waarna bij de realisatie de bedragen naar de reserve Afschrijvingen worden overgeboekt, ter dekking van de afschrijvingslasten, conform de regelgeving van het BBV.

In het kader van het Coalitieakkoord 2019-2023 doen we echter het voorstel om niet te kiezen voor het sparen voor deze vervangingsinvesteringen in 15 jaar (2021-2035) maar voor het afschrijven van deze investeringen gedurende hun economische levensduur (20 resp. 40 jaar). Zie daarvoor de toelichting in paragraaf 2.2 van hoofdstuk 2 van deze Kadernota.

A.8. Reserve MIT - voorfinanciering opschaling waterstofbussen

Zie de toelichting bij onderdeel A.6 van het programma 4. Bereikbaarheid.

A.9. Advertentiekosten, inclusief accresverschillen

De advertentiekosten worden om doelmatigheidsredenen vanaf 2019 alleen geraamd binnen de deelprogramma's Natuur en landschap en Communicatie. Zie ook onderdeel A.4 van programma 3. Platteland en natuur en onderdeel A.5 van programma 7. Openbaar bestuur. Doordat voor de verschillende advertentiekosten sprake was van een verschil in compensatie van prijsstijgingen en deze nu gelijk wordt getrokken, zullen de lasten in zeer beperkte mate toenemen. Wij stellen voor deze extra lasten dekken ten laste van de Algemene middelen.

Reservemutaties		Verwijzing naar onderdeel	Programma
A.10.	Reserve PLG - natuurontwikkeling en landschap	A.2 en A.3	3. Platteland en natuur
A.11.	Reserve MIT - mobiliteitsbeleid en collectief personenvervoer	A.8 en A.9	4. Bereikbaarheid
A.12.	Reserve duVV - mobiliteitsbeleid en collectief personenvervoer	A.8 en A.9	4. Bereikbaarheid
A.13.	Reserve RSP - verduurzaming openbaar vervoer	A.10	4. Bereikbaarheid
A.14.	Reserve Overboeking kredieten - RIG	A.2	5. Economie
A.15.	Reserve Leefbaarheid Krimpgebieden	A.5.	6. Cultuur en maatschappij
A.16.	Algemene reserve - projecten NOM t.l.v. rekeningresultaat 2016	A.3	5. Economie

B. Coalitieakkoord 2019-2023

B.1. Kosten extra gedeputeerde + ondersteuning

Het aantal gedeputeerden wordt in de collegeperiode 2019-2023 uitgebreid van 5 naar 6. Voor de ondersteuning van deze gedeputeerde zal tevens de formatie worden uitgebreid met 1 fte bestuursadviseur, 1 fte communicatieadviseur, 1 fte secretaresse en 0,5 fte chauffeur en is beperkte inhuur van chauffeursdiensten nodig. Op jaarbasis bedragen de hiermee gemoeide kosten circa € 462.500. Wij stellen voor deze kosten te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.2. Open data en informatiestrategie (incl. beheer)

Wij kijken intern hoe wij het gebruik van data kunnen verbeteren. Door middel van openbaar beschikbaar stellen van informatie (open data) en de Staat van Groningen zorgen wij ervoor dat de in het provinciehuis beschikbare kennis voor iedereen beschikbaar en toegankelijk is en sprake is van een gelijkwaardige informatiepositie. Daarnaast werken wij samen met kennis- en onderwijsinstellingen om te kijken hoe wij deze informatie nog beter kunnen ontsluiten op een veilige en toegankelijke manier.

De afgelopen jaren zijn de activiteiten (en daarmee de kosten) samenhangend met het beheer en onderhoud van informatiesystemen toegenomen. Vooralsnog zijn de extra kosten gedekt ten laste van de reserve Automatisering. Vanaf 2021 zijn deze middelen uitgeput. Daarom willen wij de middelen voor beheer en onderhoud van informatiesystemen weer zoveel mogelijk op peil brengen.

Wij stellen voor om ten behoeve van het uitvoeren van onze beleidsvoornemens met betrekking tot open data, informatiestrategie en informatiebeheer in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 2.500.000 (ofwel € 625.000 per jaar) beschikbaar te stellen en deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.3. Lerende organisatie

Wij willen:

- het integraal werken bevorderen door het introduceren van gebiedsgedeputeerden. Ieder gebied heeft altijd een eigen aanspreekpunt binnen het college.
- komen tot een flexibele organisatie waarbij de verdeling van personeelslasten (AKP) geen factor van belang meer is, maar de maatschappelijke doelen die de provincie stelt, leidend zijn.
- ruimte geven aan talent en streven naar verjonging van de organisatie door het traineeprogramma voort te zetten.
- de bereikbaarheid van de provinciale organisatie - via verschillende communicatiekanalen - buiten kantooruren vergroten.

Wij stellen voor om in de jaren 2020 tot en met 2023 in totaal € 1.000.000 (ofwel gemiddeld € 250.000 per jaar) beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze beleidsvoornemens en deze middelen te dekken ten laste van de Algemene middelen.

B.4. Risicobuffer van 10% van lening t.b.v. energiebesparingsfonds particulieren (€ 20 miljoen)

Zie de toelichting bij onderdeel B.7 van programma 2. Milieu en energie.

C. Recapitulatie voorstellen met financiële consequenties

(bedragen x € 1.000)						
Voorstel	2019	2020	2021	2022	2023	Dekking
A. Voorstellen aanvaard beleid						
1. Externe advisering provinciale deelnemingen	90,0	90,0	90,0	90,0	90,0	Algemene middelen
2. Uitbreiden formatie Groen Domein	138,5	284,4	295,8	307,7	320,2	Algemene middelen
3. Uitbreiden formatie Concern Inkoop	43,1	88,5	92,0	95,7	99,6	Algemene middelen
4. AVG en informatieveiligheid	379,3	568,2	506,6	239,3	248,9	Algemene middelen
5. Kosten subsidieteam	332,4	292,8	203,1	212,2	221,7	Algemene middelen
6. Personele inzet dossier gaswinning 2019	820,0	0,0	0,0	0,0	0,0	sectorale middelen
7. Reservering vervangingsinvesteringen wegen 2021-2024/kunstwe	0,0	0,0	3.700,0	3.700,0	3.700,0	Algemene middelen
8. Reserve MIT - voorfinanciering opschaling waterstofbussen	0,0	3.000,0	0,0	0,0	0,0	Algemene middelen
9. Advertentiekosten, inclusief accresverschillen	-46,4	-47,4	-48,4	-49,4	-50,4	sectorale middelen
10. Reserve PLG - natuurontwikkeling en landschap	-4.536,6	-192,3	0,0	0,0	0,0	sectorale middelen
11. Reserve MIT - mobiliteitsbeleid en collectief personenvervoer	-1.755,6	-730,0	0,0	0,0	0,0	sectorale middelen
12. Reserve duVV - mobiliteitsbeleid en collectief personenvervoer	2.599,2	1.427,7	953,3	953,3	953,3	sectorale middelen
13. Reserve RSP - verduurzaming openbaar vervoer	-29,6	0,0	0,0	0,0	0,0	sectorale middelen
14. Reserve Overboeking kredieten - RIG	-3.041,3	2.000,0	1.000,0	0,0	0,0	sectorale middelen
15. Reserve Leefbaarheid Krimpgebieden	-1.175,1	280,9	0,0	0,0	0,0	sectorale middelen
16. Algemene reserve - projecten NOM t.l.v. rekeningresult. 2016	-161,2	-166,7	-100,1	0,0	0,0	sectorale middelen
subtotaal A	-6.343,3	6.896,2	6.692,3	5.548,8	5.583,3	
B. Coalitieakkoord 2019-2023						
1. Kosten extra gedeputeerde + ondersteuning	231,3	462,5	462,5	462,5	231,2	Algemene middelen
2. Open data en informatiestrategie (incl. beheer)	0,0	625,0	625,0	625,0	625,0	Algemene middelen
3. Lerende organisatie	0,0	250,0	250,0	250,0	250,0	Algemene middelen
4. Risicobuffer van 10% van lening t.b.v. energiebesparingsfonds particulieren (€ 20 miljoen)	0,0	2.000,0	0,0	0,0	0,0	Algemene middelen
subtotaal B	231,3	3.337,5	1.337,5	1.337,5	1.106,2	
Totaal	-6.112,0	10.233,7	8.029,8	6.886,3	6.689,5	

positieve bedragen betekenen hogere lasten of lagere baten
negatieve bedragen betekenen lagere lasten of hogere baten

voorstel reeds door PS besloten

Hoofdstuk 2. Financieel kader 2019-2023 en verwachte ontwikkelingen

In dit hoofdstuk gaan we in op het financieel perspectief dat begint met de stand van de Begroting 2019. Ontwikkelingen sindsdien zijn verwerkt in paragraaf 2.1. Om de ambities in het Coalitieakkoord 2019-2023 in financieel opzicht mogelijk te maken, is door middel van een aantal maatregelen de financiële ruimte vergroot. Dit wordt toegelicht in paragraaf 2.2.

2.1. Ontwikkeling financieel perspectief 2019-2023 op hoofdlijnen

In de [Kaderbrief 2019](#) zijn de ontwikkelingen van het financieel perspectief opgenomen sinds de Begroting 2019. In tabel 1 hebben wij deze ontwikkelingen cijfermatig samengevat.

Tabel 1. Wijzigingen in het financieel perspectief 2019-2023 t.o.v. de Begroting 2019

Omschrijving	(bedragen x € 1.000)					Totaal 2019-2023	gemiddelde 2020-2023
	2019	2020	2021	2022	2023		
A. Financieel perspectief Begroting 2019 op basis van aanvaard beleid	2.000,0	2.000,0	5.716,1	7.365,5	6.051,4	23.133,0	5.283,3
B. Wijzigingen Kaderbrief 2019 t.o.v. Begroting 2019:							
1. Door PS reeds genomen besluiten:							
- 3e wijziging 2019; Vrijval weerstandsvermogen	0,0	2.758,0	1.948,6	0,0	0,0	4.706,5	
- 5e wijziging 2019; Afkoopsom N363 incl. komtraverse Roodeschool - Oosteinde	0,0	11,0	11,2	11,4	11,6	45,2	
- 6e wijziging 2019; Viering 75 jaar bevrijding	-225,0	-225,0	0,0	0,0	0,0	-450,0	
- 8e wijziging 2019; Prolander incl. verschuiving van taken en Begroting 2020	0,0	-174,8	-179,1	-183,4	-187,9	-725,2	
subtotaal door PS reeds genomen besluiten	-225,0	2.369,2	1.780,7	-172,0	-176,3	3.576,5	950,4
2. Door PS nog te nemen besluiten:							
- Kapitaallasten	-161,1	-110,3	-33,0	60,6	33,7	-210,0	
- MRB	202,0	205,8	209,8	213,9	218,0	1.049,5	
- Provinciefonds	2.061,3	1.137,3	1.147,3	1.157,8	1.167,1	6.670,9	
- Systeemwijziging rendement stamkapitaal	0,0	0,0	7.122,7	7.210,2	10.011,1	24.343,9	
- Bestedingsvoorstellen:							
1. Areaaluitbreiding i.v.m. herinrichting van de bebouwde kom Winsum	0,0	0,0	-10,7	-10,9	-11,1	-32,7	
2. Stelpost frictiekosten overdracht provincie naar ODG	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	300,0	
3. Dossier Gaswinning - inzet personeel t.l.v. progr.budget/NCG	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
4. Instandhoudingsknelpunten infrastructuur - groot onderhoud	0,0	0,0	-1.106,3	-1.106,3	-1.106,3	-3.318,8	
5. Aanvullen budget Westelijke Ringweg incl. indexering € 15,3 miljoen; vanaf 2026 af te schrijven in 20 jaar; jaarlijkse last € 765.000)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
6. Sparen ringwegen	0,0	0,0	-953,3	-953,3	-953,3	-2.859,9	
7. Reservering vervangingsinvesteringen wegen 2021-2024/ kunstwerken 2021-2035	0,0	0,0	-3.700,0	-3.700,0	-3.700,0	-11.100,0	
8. Digitalisering	-100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-100,0	
9. IPO-Begroting 2019	-144,0	-17,0	0,0	0,0	0,0	-161,0	
10. Externe advisering provinciale deelnemingen	-90,0	-90,0	-90,0	-90,0	-90,0	-450,0	
11. Uitbreiden formatie Groen Domein	-138,5	-284,4	-295,8	-307,7	-320,2	-1.346,6	
12. Uitbreiden formatie Concern Inkoop	-43,1	-88,5	-92,0	-95,7	-99,6	-418,9	
13. AVG en informatieveiligheid	-379,3	-568,2	-506,6	-239,3	-248,9	-1.942,3	
14. Kosten subsidieteam	-332,4	-292,8	-203,1	-212,2	-221,7	-1.262,2	
subtotaal door PS nog te nemen besluiten	934,8	-48,0	1.549,1	1.987,1	4.738,8	9.161,9	2.056,8
subtotaal wijzigingen Kaderbrief 2019 t.o.v. Begroting 2019 (= B.1 + B.2)	709,8	2.321,1	3.329,8	1.815,1	4.562,5	12.738,4	3.007,1
C. Financieel perspectief Kaderbrief 2019 o.b.v. aanvaard beleid (= A + B)	2.709,8	4.321,1	9.045,9	9.180,7	10.613,9	35.871,4	8.290,4

NB. Bedragen voorzien van een minteken betekenen een beslag op de Algemene middelen (flexibel budget)

Voor een toelichting op de bestedingsvoorstellen 1 tot en met 14 uit bovenstaande tabel verwijzen wij u naar de bijlagen bij [Kaderbrief 2019](#) alsmede naar de toelichting in hoofdstuk 1 van deze Kadernota. De voorstellen die in de Kaderbrief 2019 zijn opgenomen, zijn opgenomen in de 12^e wijziging van de Begroting 2019, die bij deze voordracht voor besluitvorming voorligt.

De door ons gehanteerde uitgangspunten bij het opstellen van de ramingen 2019 tot en met 2023 zijn opgenomen in bijlage 1 bij deze Kadernota.

De ontwikkelingen in het financieel perspectief sinds de Kaderbrief 2019 hebben wij samengevat in tabel 2.

Tabel 2. Wijzigingen in het financieel perspectief 2019-2023 t.o.v. de Kaderbrief 2019

Omschrijving	(bedragen x € 1.000)					Totaal 2019-2023	gemiddelde 2020-2023
	2019	2020	2021	2022	2023		
A. Financieel perspectief Kaderbrief 2019 op basis van aanvaard beleid	2.709,8	4.321,1	9.045,9	9.180,7	10.613,9	35.871,4	8.290,4
B. Wijzigingen Kadernota 2019-2023 t.o.v. Kaderbrief 2019:							
1. Door PS reeds genomen besluiten:							
- 9e wijziging 2019; Rekening 2018 - bestemming rekeningresultaat 2018	833,6					833,6	
subtotaal door PS reeds genomen besluiten	833,6	0,0	0,0	0,0	0,0	833,6	0,0
2. Door PS nog te nemen besluiten:							
- rentelasten en -baten, dividenden	456,2	-746,6	431,7	-70,5	-904,1	-833,4	
- meicirculaire 2019 Provinciefonds	97,2	1.007,6	241,3	-503,0	-826,3	16,8	
- aanvullende bestedingsvoorstellen:							
1. Klachtenafhandeling Groningen Airport Eelde	-25,0	-25,0	-25,0	-25,0	-25,0	-125,0	
2. Stichting Fonds Nieuwe Doen	-240,0	-100,0	0,0	0,0	340,0	0,0	
3. Radarvoorziening Eemshaven	100,0	-100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
4. Opgave Waddengebied	356,2	-356,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
5. OV-bureau Groningen-Drenthe	36,2	36,2	36,2	36,2	36,2	181,0	
6. Terubetaling voorfinanciering opschaling waterstofbussen	1.500,0	-1.500,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
7. Incidenteel budget cultuur	-165,0	165,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
8. Bewegen in de openbare ruimte (vrijval)	49,5	0,0	0,0	0,0	0,0	49,5	
9. Fractievergoedingen	-31,2	-70,6	-72,0	-73,4	-74,9	-322,1	
10. Centralisering budgetten advertentiekosten	0,0	-0,3	-0,7	-1,2	-1,6	-3,8	
subtotaal door PS nog te nemen besluiten	2.134,1	-1.689,9	611,5	-636,9	-1.455,7	-1.037,0	-792,8
subtotaal wijzigingen Kadernota 2019-2023 t.o.v. Kaderbrief 2019 (= B.1.+B.2)	2.967,7	-1.689,9	611,5	-636,9	-1.455,7	-203,4	-792,8
C. Financieel perspectief Kadernota 2019-2023 o.b.v. aanvaard beleid (= A + B)	5.677,5	2.631,2	9.657,4	8.543,7	9.158,2	35.668,0	7.497,6

NB. Bedragen voorzien van een minteken betekenen een beslag op de Algemene middelen (flexibel budget)

Toelichting

De begrotingsruimte 2019-2023 is in vergelijking met de Kaderbrief 2019 in totaal met circa € 0,20 miljoen afgenomen. Deze afname wordt veroorzaakt door:

- Door PS vastgestelde/ vast te stellen begrotingswijzigingen 2019**

Sinds de Kaderbrief 2019 gaat het om de 7^e tot en met de 11^e begrotingswijziging 2019. Alleen de 9^e wijziging 2019 heeft resultaat gehad op het financieel perspectief.

Met de 9^e wijziging, deze gaat over de Rekening 2018 wordt de helft van het rekeningsaldo 2018 toegevoegd aan het financieel perspectief. De andere helft wordt toegevoegd aan het stamkapitaal. Hierdoor verbetert het financiële perspectief met circa € 0,83 miljoen.

- Rentelasten en -baten, dividenden**

In bijlage 2 is de toelichting op rentelasten en -baten en dividenden van Enexis en BNG zoals opgenomen in bovengenoemde tabel opgenomen. In de periode 2019-2023 neemt door de hier beschreven ontwikkelingen het beslag op de begrotingsruimte in totaal met circa € 0,83 miljoen toe.

- Meicirculaire 2019 Provinciefonds**

In tabel 3 hebben wij de financiële gevolgen van de meicirculaire 2019 samengevat. Hierbij maken we een onderscheid tussen de financiële gevolgen voor de Algemene middelen (A.1 tot en met A.5) en de gevolgen voor de beschikbare sectorale middelen (B.6 tot en met B.12).

In de periode 2019-2023 betekent de circulaire een toename van de inkomsten ten gunste van de Algemene middelen met circa € 16.800. In totaliteit gaat het om een kleine wijziging, maar per jaar zijn verschillen nogal groot.

Tabel 3. Financiële gevolgen meicirculaire 2019 Provinciefonds

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal 2019-2023
Stand volgens de Kaderbrief 2019	177.542,1	182.130,5	169.900,5	174.829,2	178.185,5	1.141.857,5
<u>Mutaties meicirculaire 2019 Provinciefonds:</u>						
A. Algemene middelen						
1. Nacalculatie accres 2018/Bijstelling accressen 2019-2024/accressen 2025 e.v.	629,9	1.213,6	449,4	-292,9	-614,1	1.385,9
2. Nacalculatie onderschrijding ruimte onder plafond BCF 2018	-532,5	0,0	0,0	0,0	0,0	-532,5
3. Generieke Digitale Infrastructuur	-21,4	0,0	0,0	0,0	0,0	-21,4
4. Actualisering eenheden per verdeelmaatstaven 2019/2020	21,2	1,8	1,8	1,9	1,9	28,6
5. Verevening inkomsten opcenten mrb	0,0	-207,8	-209,9	-212,0	-214,1	-843,8
subtotaal mutaties Algemene middelen	97,2	1.007,6	241,3	-503,0	-826,3	16,8
B. Mutaties stelposten en sectorale middelen						
6. Accressen middelen duVV vanaf 2019 (incl. nacalculatie 2018)	828,2	1.241,9	319,4	-654,5	-1.082,5	652,5
7. DU-Beter benutten	2.530,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2.530,0
8. DU-MKB Innovatiestimulering Topsectoren	760,0	0,0	0,0	0,0	0,0	760,0
9. DU-Erfgoedprogramma Groningen	3.950,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3.950,0
10. DU-Bodemsanering	-69,0	-69,0	0,0	0,0	0,0	-138,0
11. DU-Trekvogelvoorspellingen	75,0	0,0	0,0	0,0	0,0	75,0
12. DU-Werelderfgoed en aardbevingen	35,0	0,0	0,0	0,0	0,0	35,0
subtotaal mutaties sectorale middelen	8.109,2	1.172,9	319,4	-654,5	-1.082,5	7.864,5
Stand volgens meicirculaire 2019	185.748,5	184.311,0	170.461,2	173.671,7	176.276,7	1.149.738,8

A. Wijzigingen met financiële gevolgen voor de Algemene middelen

1. Nacalculatie accres 2018/bijstelling accressen 2019-2024/te hanteren accressen vanaf 2025

Met betrekking tot de vanaf 2018 te hanteren accressen hanteren wij op basis van de meicirculaire 2019 de volgende uitgangspunten:

- Het accres 2018 wordt verlaagd van 5,70% naar 4,82%. De nacalculatie van -0,88% werkt structureel door en de nacalculatie over 2018 wordt verrekend in 2019.
- Het accres 2019 is door de fondsbeheerders bepaald op 7,3%. Gelet op de trendmatige onderuitputting van de rijksuitgaven in de afgelopen jaren vinden wij dit percentage aan de hoge kant. Wij stellen daarom voor het accres 2019 met 1% te verlagen tot 6,3%. Mocht bij de septembercirculaire 2019 blijken dat het accres 2019 daadwerkelijk bij de raming in de meicirculaire 2019 achterblijft dan kunnen we met de nu door ons voorgestelde verlaging van het accres 2019 (een deel van) het dan optredende nadeel opvangen.
In de Begroting 2019 zijn wij voor 2019 uitgegaan van een accres van gemiddeld 3,39%. Op basis van een nu voor 2019 te hanteren accres van 6,3% ontstaat een voordeel waarmee de effecten van de nacalculatie 2018 ruimschoots kunnen worden gecompenseerd.
- Het accres voor de jaren 2020 tot en met 2023 wordt geraamd op 2,10% per jaar op basis van het gemiddelde van accressen 2020-2023 minus 1 procentpunt vanwege ons eigen behoedzame scenario. In de Begroting 2019 zijn we voor de jaren 2020-2022 uitgegaan van een gemiddeld accres van 3,39% per jaar en voor het jaar 2023 van een accres van 2,63%. Op basis van de nu te hanteren uitgangspunten voor 2020-2023 neemt daardoor het voordeel van het hogere accres in 2019 in de daarop volgende jaren geleidelijk aan af.
- Het accres voor 2024 wordt geraamd op 2,16%. Dat is bepaald op basis van het gemiddelde accres 2021-2024 minus 1% vanwege ons eigen behoedzame scenario. Omdat in de circulaires tot nu toe voor 2024 nog geen ramingen waren opgenomen hebben wij in de Begroting 2019 voor 2024 een accres van 0% gehanteerd. Daardoor treedt in 2024 weer een voordeel op.
- De accressen voor 2025 tot en met 2030 ramen wij vooralsnog op 1% per jaar. Dat is gebaseerd op de verwachte loon- en prijsontwikkelingen van gemiddeld 2% per jaar in die jaren onder aftrek van 1 procentpunt vanwege ons eigen behoedzame scenario.
Omdat tot en met de meicirculaire 2019 voor 2025 en volgende nog geen ramingen waren en zijn opgenomen, zijn wij in de Begroting 2019 voor die jaren uitgegaan van een accres van 0% gehanteerd. Daardoor treedt vanaf 2025 een verder oplopend voordeel op.

2. Nacalculatie onderschrijding plafonds BTW-Compensatiefonds (BCF) 2018

In 2018 hebben gemeenten en provincies meer BTW gedeclareerd bij het BCF dan waarmee in de septembercirculaire 2018 is gerekend. Daardoor is in 2018 uiteindelijk sprake van een kleinere ruimte onder het plafond van het BCF. Het aandeel van de provincies daarin wordt conform afspraak tussen Rijk, gemeenten en provincies in 2019 uit het Provinciefonds (- € 9,6 miljoen) gehaald. Ons aandeel in deze verlaging van onze uitkering bedraagt circa € 0,53 miljoen.

3. Uitname Generieke Digitale Infrastructuur

Het Rijk heeft met de provincies afgesproken dat de doorbelasting van de niet-transactiegerichte voorzieningen in de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) via een uitname uit de Algemene uitkering van het Provinciefonds verloopt. Logius heeft de hoogte van de rekeningen voor de provincies bepaald en kwam uit op een uitname van circa € 386.000 in 2019. Bij deze uitname is ruimte ingebouwd voor onzekerheden zoals de exacte hoogte van de bijdrage vanwege volumegroei. Indien het in 2019 uitgenomen bedrag niet volledig nodig blijkt te zijn zal het resterende bedrag weer worden teruggeboekt naar het Provinciefonds. Het aandeel van de provincie Groningen in deze uitname bedraagt circa € 21.400.

4. Actualisering eenheden per verdeelmaatstaven 2019/2020

Alleen de maatstaf aantal inwoners landelijk gebied is aangepast. Dat leidt tot marginale wijzigingen.

5. Verevening inkomsten opcenten mrb

Omdat de verwachte groei van de opbrengsten opcenten motorijtuigenbelasting (mrb) voor 2020 door de fondsbeheerders op 0,4% i.p.v. 1,0% wordt geraamd, is verevening van deze inkomsten via het Provinciefonds voor onze provincie structureel zo'n € 0,21 miljoen per jaar minder gunstig.

B. Wijzigingen zonder financiële gevolgen voor de Algemene middelen

6. Accressen middelen duVV vanaf 2019 (incl. nacalculatie 2018)

Zie de toelichting bij onderdeel A.1. Volgens eerder met u gemaakte afspraken worden de middelen Verkeer en vervoer (voormalige middelen duVV) van hetzelfde accres voorzien als de Algemene middelen.

7. DU-Beter benutten

Een aantal provincies ontvangt in 2019 middelen voor de uitvoering van het vervolgprogramma van Beter Benutten. Zo ontvangt de provincie Groningen € 2,53 miljoen voor Beter Benutten Decentraal Spoor.

B.8. DU-MKB-Innovatiestimulering Topsectoren

Negen provincies ontvangen in totaal € 6,316 miljoen in het kader van de decentralisatie-uitkering MKB Innovatiestimulering Topsectoren. Het aandeel van de provincie Groningen daarin bedraagt in 2019 € 0,76 miljoen.

9. DU-Erfgoedprogramma Groningen

Het ministerie van OCW investeert in de periode 2018–2021 € 15 miljoen extra in het erfgoed in Groningen. Van die € 15 miljoen is in 2019 € 4 miljoen beschikbaar, waarvan € 50.000 zal worden ingezet voor uitvoeringskosten van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Deze middelen worden ingezet voor twee subsidieregelingen ten behoeve van het onderhoud van rijksmonumenten in het aardbevingsgebied in de provincie Groningen. De provincie Groningen heeft daarvoor twee onderhoudsregelingen opgesteld:

- een subsidieregeling voor groot onderhoud, waaronder restauratie en herbestemming;
- een subsidieregeling voor reguliere periodieke werkzaamheden aan een rijksmonument.

10. DU-Bodemsanering

De gemeente Groningen neemt, als bevoegd gezag Wet bodembescherming, een deel van het grondgebied van de provincie Groningen over. Als uitvloeisel daarvan wordt de decentralisatie-uitkering Bodemsanering van de provincie Groningen in 2019 en 2020 met een bedrag van € 69.000 verlaagd. Een overeenkomstig bedrag wordt toegevoegd aan de decentralisatie-uitkering Bodemsanering van de gemeente Groningen. Hierdoor zal het voor bodemsanering beschikbare jaarbudget in 2019 en 2020 met € 69.000 per jaar moeten worden verlaagd.

11. DU-Trekvogelvoorspellingen

De provincie Groningen ontvangt € 75.000 voor het onderzoeksvoorstel voor een trekvogelvoorspellingsmodel ten behoeve van stilstandsvoorschriften voor windturbines. Dit betreft de bijdrage voor 2019.

12. DU-Werelderfgoed en aardbevingen

Vanuit het Programma Aardbevingen en Erfgoed ontvangt de provincie Groningen een bijdrage van € 35.000 voor het initiatief 'Projectpitches ruimtelijke kwaliteit' dat door de provincie wordt uitgevoerd in het kader van het programma Erfgoed, Ruimtelijke kwaliteit en Landschap.

• Aanvullende bestedingsvoorstellen

De aanvullende bestedingsvoorstellen zijn, voor zover ze betrekking hebben op 2019, toegelicht in de Voorjaarsmonitor 2019. In tabel 4 wordt aangegeven in welk deelprogramma van de Voorjaarsmonitor 2019 u de toelichting kunt vinden.

Tabel 4. Verwijzingen van aanvullende bestedingsvoorstellen naar Voorjaarsmonitor 2019

Bestedingsvoorstel	Deelprogramma Voorjaarsmonitor
1. Klachtenafhandeling Groningen Eelde Airport	2.1. Milieu
2. Stichting Fonds Nieuwe Doen	2.2. Klimaat
3. Radarvoorziening Eemshaven	2.2. Klimaat
4. Opgave Waddengebied	3.1. Natuur en landschap
5. OV-bureau Groningen-Drenthe	4.2. Openbaar vervoer
6. Terugbetaling voorfinanciering opschaling waterstofbussen	4.2. Openbaar vervoer
7. Incidenteel budget cultuur	6.1. Cultuur
8. Bewegen in de openbare ruimte (vrijval)	6.3. Maatschappij
9. Fractievergoedingen	7.1. Provinciale Staten
10. Centralisering budgetten advertentiekosten	8.1. Bedrijfsvoering

Voor voorstellen die alleen betrekking hebben op 2020 of volgende jaren kunt u de toelichting vinden in hoofdstuk 1 van deze Kadernota. In dat hoofdstuk wordt bij onderdeel A van elk programma een toelichting gegeven op de bestedingsvoorstellen in het kader van aanvaard beleid. Daarbij zijn ook de voorstellen uit de Kaderbrief 2019 meegenomen.

2.2. Beschikbare ruimte voor het uitvoeren van het Coalitieakkoord 2019-2023

Het financieel perspectief dat in het Coalitieakkoord 2019-2023 wordt genoemd, is gebaseerd op het financieel perspectief uit de Kaderbrief 2019. Kijkend naar de periode 2019-2023 is het financieel perspectief afgenomen van € 46,79 miljoen in de Kaderbrief 2019 tot € 46,47 miljoen in het Coalitieakkoord 2019-2023. Deze bedragen zijn inclusief de stelpost continueren incidenteel nieuw beleid, het gespaarde bedrag in de vorige collegeperiode en exclusief het benodigde flexibel budget. Het verschil van € 0,32 miljoen wordt door drie posten veroorzaakt:

- Positief rekeningsaldo 2018 van circa € 0,83 miljoen
- Negatieve bijstelling van verwachte dividenden en rentelasten en -baten van € 0,83 miljoen. Dit is inclusief de bijstelling van de rente Nazorgfonds stortplaatsen.
- Toename in fractiekosten van € 0,32 miljoen door de toename van het aantal fracties sinds de verkiezingen.

In de Voorjaarsmonitor 2019 is in een aantal budgetten vrijval geprognoseerd waardoor de begrotingsruimte met € 0,1 miljoen zal toenemen. Dit is in tabel 5 in onderdeel A zichtbaar waardoor de begrotingsruimte is toegenomen naar circa € 46,57 miljoen. Met de toename van de uitkering uit het Provinciefonds (Meicirculaire) van € 0,016 miljoen is de begrotingsruimte 2019-2023 toegenomen tot circa € 46,58 miljoen.

Om de financiële ruimte te vergroten om onze ambities uit het Coalitieakkoord 2019-2023 mogelijk te maken, stellen wij een aantal maatregelen voor. In tabel 5 is bij onderdeel A de begrotingsruimte opgenomen op basis van aanvaard beleid. Onderdeel B geeft aan welke maatregelen wij genomen hebben om de financiële ruimte te vergroten.

Tabel 5. Beschikbare middelen t.b.v. uitvoering Coalitieakkoord 2019-2023

Omschrijving	(bedragen x € 1.000)					Totaal 2019-2023	gemiddelde 2020-2023
	2019	2020	2021	2022	2023		
A. Begrotingsruimte 2019-2023 op basis van aanvaard beleid							
1. Meerjarenraming begrotingsruimte (zie tabel 2)	5.677,5	2.631,2	9.657,4	8.543,7	9.158,2	35.668,0	
2. Stelpost continueren incidenteel nieuw beleid		785,2	2.883,9	2.883,9	2.883,9	9.436,9	
3. Gespaard in collegeperiode 2015-2019		9.479,5				9.479,5	
4. Benodigd flexibel budget		-2.000,0	-2.000,0	-2.000,0	-2.000,0	-8.000,0	
Subtotaal begrotingsruimte 2019-2023 op basis van aanvaard beleid	5.677,5	10.895,8	10.541,3	9.427,6	10.042,1	46.584,4	10.226,7
B. Aanvullende maatregelen							
1. Vrijval binnen bestemmingsreserves:							
a. Leefbaarheid Krimpgebieden	200,0	270,0				470,0	
b. Afkoopsommen (water)wegen		2.500,0	2.437,5	2.375,0	2.312,5	9.625,0	
c. Provinciale Meefinanciering	435,0					435,0	
d. Apparaatkosten personeel (AKP)	132,0					132,0	
e. ESFI	14,0					14,0	
2. Nullijn accressen kredieten en materiële apparaatskosten 2021-2023			141,7	283,3	425,0	850,0	
3. Herprioritering taken vanaf 2020:							
a. autonome taken (1% in 2020, 1,5% in 2021 en 2% vanaf 2022)		439,0	659,0	879,0	879,0	2.856,0	
b. wettelijke taken (1% in 2020, 1,5% in 2021 en 2% vanaf 2022)		1.710,0	2.565,0	3.420,0	3.420,0	11.115,0	
4. Investerings (deels) op afschrijvingen			3.700,0	3.100,0	3.100,0	9.900,0	
5. Herprioritering binnen overboeking kredieten 2018-2019	3.500,0					3.500,0	
6. Vrijval risicobuffer opheffen Transitiefonds particuliere woningvoorraad	49,0					49,0	
Subtotaal aanvullende maatregelen	4.330,0	4.919,0	9.503,2	10.057,3	10.136,5	38.946,0	8.654,0
Totaal begrotingsruimte 2019-2023 inclusief aanvullende maatregelen (= A + B)	10.007,5	15.814,8	20.044,5	19.485,0	20.178,6	85.530,4	18.880,7

Toelichting

A.1. Meerjarenraming begrotingsruimte 2019-2023

In paragraaf 2.1 hebben we de ontwikkelingen in het financieel perspectief 2019-2023 ten opzichte van de Begroting 2019 en de Kaderbrief 2019 in het kort toegelicht. In totaal is een begrotingsruimte beschikbaar van circa € 35,67 miljoen.

A.2. Stelpost continueren incidenteel nieuw beleid

In de begroting zijn middelen gereserveerd om een deel van het nieuw beleid dat na 2019 komt te vervallen vanaf 2020 weer te continueren. Omdat een deel van de voornemens uit het Coalitieakkoord 2019-2023 betrekking heeft op het continueren van het nieuw beleid uit de periode 2015-2019 zullen de gereserveerde middelen hiervoor worden ingezet. In totaal is hiervoor in de periode 2019-2023 circa € 9,44 miljoen gereserveerd.

A.3. Gespaard in collegeperiode 2015-2019

In de vorige collegeperiode is in de Voorjaarsnota 2017 van de voor de periode 2017-2019 verwachte meevallers een bedrag van circa € 9,48 miljoen gereserveerd voor de bekostiging van nieuw beleid in de periode 2020-2023. Deze middelen zijn toegevoegd aan de Algemene reserve. Voor de bekostiging van het nieuw beleid in het kader van het Coalitieakkoord 2019-2023 zullen wij deze middelen aan de Algemene reserve onttrekken.

A.4. Benodigd flexibel budget

Wij hebben in ons Coalitieakkoord 2019-2023 als uitgangspunt geformuleerd dat wij ook in de periode 2019-2023 een flexibel budget van € 2 miljoen per jaar hanteren. Dat betekent dat van de begrotingsruimte 2020-2023 een bedrag van € 2 miljoen per jaar voorafgaand aan het betreffende begrotingsjaar afgezonderd wordt en dus niet zal worden ingevuld.

Op basis van deze vier onderdelen bedraagt de beschikbare begrotingsruimte 2019-2023 in totaal circa € 46,58 miljoen.

Om de beschikbare middelen voor de uitvoering van het Coalitieakkoord 2019-2023 te vergroten stellen wij een aantal aanvullende maatregelen voor. Deze lichten wij hieronder kort toe.

B.1. Vrijval binnen de bestemmingsreserves

Bij een aantal bestemmingsreserves kunnen gelabelde bedragen vrijvallen ten gunste van de Algemene middelen. Hier na lichten wij de voorgestelde vrijval per reserve toe.

Leefbaarheid Krimpgebieden

Van de in deze reserve gelabelde bedragen kan tot een bedrag van € 200.000 vrijvallen. Het programma duurt tot 2021 en de prognose is dat dit bedrag aan proceskosten, zijnde inzet van extern personeel niet nodig is.

Daarnaast is in de Voorjaarsnota 2015 een herschikking van middelen van in totaal € 1.350.000 van 2016 tot en met 2020 naar 2015 afgesproken. Deze verschuiving van middelen tussen de jaren 2015 tot en met 2020 is echter voor het jaar 2020 (- € 270.000) toen ten onrechte niet doorgevoerd.

Daardoor is in 2020 onbedoeld een beslag op de Algemene middelen ontstaan van € 270.000.

Dat willen wij nu rechtekken door een bedrag van € 270.000 uit de reserve Leefbaarheid Krimpgebieden vrij te laten vallen ten gunste van de Algemene middelen.

Afkoopsommen (water)wegen

De enige verplichting die deze reserve heeft, is de rentetoerekening ter dekking van het eeuwigdurend onderhoud. Deze rentetoerekening gaat via de financieringsparagraaf naar de Algemene middelen.

Deze reserve bevat een bedrag van ongeveer € 72,7 miljoen (eind 2018). Het onderhoud is opgenomen in het Meerjarenplan Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur en als zodanig opgenomen in de begroting. Er is dus geen directe koppeling tussen renteopbrengst en het onderhoud. De provincie draagt in voorkomende gevallen wegen over aan gemeenten. De afkoopsom van het onderhoud die hiermee gemoeid is, komt ten laste van deze reserve.

In het kader van het Coalitieakkoord 2019-2023 stellen wij voor om een bedrag van € 10 miljoen uit deze reserve te laten vrijvallen. Houden we rekening met de rentederving die hiervan het gevolg is, dan kunnen we per saldo circa € 9,63 miljoen inzetten voor verruiming van de beschikbare middelen voor het uitvoeren van het Coalitieakkoord 2019-2023.

Provinciale Meefinanciering

Van de oorspronkelijke in deze reserve opgenomen risicoreservering van € 1 miljoen met betrekking tot het Sectorplan Groningen op Voorsprong is een bedrag van circa € 435.000 niet meer benodigd. Dit bedrag kan nu vrijvallen.

Apparaatskostenkosten personeel (AKP)

Binnen de reserve Apparaatskosten personeel (AKP) zijn middelen gereserveerd voor onder meer formatieve knelpunten Vlootshouw en zijn nog middelen beschikbaar uit de AKP2015.

Tot een bedrag van circa € 132.000 zijn de genoemde middelen niet langer nodig en kunnen om die reden vrijvallen. Dit is vrije ruimte die in de Rekening 2018 (blz. 239) reeds genoemd is.

ESFI

Binnen de reserve ESFI kan een bedrag van € 14.000 vrijvallen. Dit heeft betrekking op een project dat na afronding budget overhield.

In totaal leveren de bovenstaande maatregelen een vrijval op van circa € 10,68 miljoen op.

B.2. Nullijn accressen krediet en beïnvloedbare materiële apparaatskosten

Wij stellen voor om in de jaren 2021 tot en met 2023 geen compensatie voor loon- en prijsstijgingen bij kredieten en beïnvloedbare materiële apparaatskosten toe te kennen. Hiermee wordt vanaf 2023 jaarlijks circa € 0,43 miljoen bespaard. In de periode 2019-2023 komt de besparing in totaal op circa € 0,85 miljoen uit. Wij kiezen ervoor om aan de structurele exploitatiesubsidies in deze jaren wel een compensatie voor loon- en prijsstijgingen te blijven toekennen.

B.3. Herprioritering van autonome en wettelijke taken

Uitgaande van de Begroting 2019 bedraagt de structurele inzet van middelen voor autonome taken circa € 43,9 miljoen en voor wettelijke taken circa € 171 miljoen. Wij willen deze inzet vanaf 2020 voor een deel herprioriteren (oud voor nieuw).

Het deel dat wij willen herprioriteren en willen inzetten voor het uitvoeren van het Coalitieakkoord 2019-2023 bedraagt 1% in 2020, 1,5% in 2021 en 2% met ingang van 2022. Hiermee is in de periode 2019-2023 een bedrag gemoeid van € 13,97 miljoen en in structurele zin een bedrag van € 4,30 miljoen per jaar. Wij zullen in december 2019 in een afzonderlijke Statenvoordracht komen met een nadere uitwerking van de voorgestelde herprioritering van autonome en wettelijke taken.

B.4. Investerings (deels) op afschrijvingen

In de Kaderbrief 2019 is de vervanging van provinciale kunstwerken tot en met 2035 en wegen tot en met 2024 opgenomen. Op basis van een grove schatting is hiervoor afgerond € 55,7 miljoen nodig. In de Kaderbrief 2019 is voorgesteld om voor de dekking van deze kosten gedurende de komende 15 jaar circa € 3,7 miljoen te sparen. Vanuit een behoedzaam beleid heeft het vorige college ervoor gekozen te sparen om te voorkomen dat lasten worden doorgeschoven naar de toekomst.

De dekking van de vervangingsinvesteringen kan ook worden gevonden door het investeringsbedrag over 40 jaar (is gelijk aan de technische en economische levensduur) te verdelen, nadat het betreffende kunstwerk c.q. de betreffende weg is opgeleverd.

Wij hebben de financiële gevolgen doorgerekend en wij achten het, gezien de ontwikkeling van de begrotingsruimte verantwoord om de investeringen gedurende de periode dat deze in gebruik zijn ten laste van deze begrotingsruimte te brengen. Het gelijktijdig hebben van het voordeel (nut) van de investering en het nadeel (de afschrijvingskosten) is meer in de geest van de BBV toen deze in 2017 het zogenaamde activeren verplicht stelde.

De kosten zijn dan € 0,6 miljoen in 2022 oplopend naar € 1,4 miljoen per jaar vanaf 2035. Dit levert € 9,9 miljoen op in de periode 2020-2023.

Wij stellen voor hiervoor te kiezen en de middelen die op deze wijze vrijkomen in te zetten voor de uitvoering van het Coalitieakkoord 2019-2023.

B.5. Herprioritering binnen overboeking kredieten 2018-2019

Wij hebben gekeken naar het budget dat inclusief de overboeking kredieten categorie 1 (meerjarige overboekingen) voor 2019 beschikbaar is, welke uitgaven tot medio mei 2019 zijn gedaan en welke juridische verplichtingen bekend zijn.

Op basis van een nadere analyse komen wij tot de conclusie dat tot een bedrag van € 3,5 miljoen kan worden vrijgespeeld vanuit de categorie 1 overboekingen, zie voor de specificatie onderstaand overzicht. Wij stellen voor hiervoor te kiezen en de in 2019 te herprioriteren middelen die op deze wijze vrijkomen in te zetten voor de uitvoering van het Coalitieakkoord 2019-2023.

Omschrijving	Herprioriteren
bedragen * € 1.000	
Omgevingswet	375,0
Energie en klimaat	275,0
Opgave Waddenkust/Eems Dollard	475,0
Duurzame landbouw	275,0
Regionale economie	50,0
Cultuur en archeologie	225,0
Leefbaarheid en Krimp	475,0
Visie toerisme	150,0
Sport	100,0
Retailagenda	925,0
Gemeentelijke herindeling	175,0
Totaal	3.500,0

Als bij de uitwerking van de Uitvoeringsagenda blijkt dat door het herprioriteren van de middelen Overboeking kredieten categorie 1 knelpunten zullen ontstaan, dan zullen wij in dat geval met een voorstel voor een gewijzigde invulling komen. Die invulling zullen we verwerken in een afzonderlijke Statenvoordracht, die wij in december 2019 ter besluitvorming aan uw Staten zullen voorleggen.

B.6. Vrijval risicobuffer opheffen Transitiefonds particuliere woningvoorraad

Voor leningen uit het Transitiefonds particuliere woningvoorraad is enkele jaren geleden een bedrag van € 980.000 beschikbaar gesteld. Voor het opvangen van de met deze lening gepaard gaande risico's is een bedrag van € 49.000 (5%) gereserveerd binnen de Algemene reserve.

Omdat tot nu toe nog geen beroep op dit transitiefonds is gedaan zal de regeling worden beëindigd. Daarom kan de risicoreservering van € 49.000 binnen de Algemene reserve vrijvallen.

Conclusie

Met de zes hierboven beschreven aanvullende maatregelen kan de beschikbare ruimte in de periode 2019-2023 in totaal met circa € 38,95 miljoen worden vergroot. Samen met de al aanwezige begrotingsruimte van in totaal € 46,58 miljoen is dan in totaal circa € 85,53 miljoen beschikbaar voor het uitvoeren van het Coalitieakkoord 2019-2023.

In hoofdstuk 3 beschrijven wij op hoofdlijnen op welke beleidsterreinen wij deze middelen op basis van ons Coalitieakkoord 2019-2023 willen inzetten.

Hoofdstuk 3. De gevolgen van het Coalitieakkoord 2019-2023 voor het financieel kader

In het Coalitieakkoord 2019-2023 worden binnen een zestal thema's op hoofdlijnen de beleidsvoornemens voor de periode 2019-2023 beschreven. De middelen die wij beschikbaar willen stellen voor de uitvoering van deze voornemens zijn nu eerst ook op dat niveau toebedeeld. Op basis van de binnenkort op te stellen Uitvoeringsagenda zullen wij in december 2019 een afzonderlijke Statenvoordracht ter besluitvorming aan uw Staten voor te leggen. In deze Statenvoordracht komen wij met nader uitgewerkte voorstellen inclusief een verbijzondering van de voorgestelde inzet van middelen. Deze uitwerking kan ertoe leiden dat er een verschuiving van middelen tussen de programma's gaat optreden en eventueel een andere fasering over de jaren. In de in december 2019 aan uw Staten voor te leggen Statenvoordracht zullen wij dan ook de structurele financiële gevolgen van de nader uitgewerkte beleidsvoornemens voor de jaren 2024 tot en met 2030 presenteren.

3.1. Benodigde middelen voor het uitvoeren van het Coalitieakkoord 2019-2023

In tabel 6 hebben we de inzet van financiële middelen volgens het Coalitieakkoord 2019-2023 vertaald naar de programma-indeling van begroting en rekening.

Tabel 6. Inzet middelen voor prioriteiten Coalitieakkoord 2019-2023 per programma

Omschrijving	(bedragen x € 1.000)					Totaal 2019-2023	gemiddelde 2020-2023
	2019	2020	2021	2022	2023		
1. Ruimte en water	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
2. Milieu en energie	400,0	4.850,0	4.850,0	4.850,0	4.850,0	19.800,0	
3. Platteland en natuur	0,0	2.625,0	2.625,0	2.625,0	2.625,0	10.500,0	
4. Bereikbaarheid	0,0	1.637,5	4.138,5	4.488,5	5.035,5	15.300,0	
5. Economie	0,0	1.460,0	1.515,0	1.515,0	1.510,0	6.000,0	
6. Cultuur en maatschappij	0,0	3.875,0	6.475,0	6.475,0	6.475,0	23.300,0	
7. Openbaar bestuur	0,0	725,0	375,0	375,0	375,0	1.850,0	
8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	231,3	3.337,5	1.337,5	1.337,5	1.106,2	7.350,0	
Totaal prioriteiten Coalitieakkoord 2019-2023	631,3	18.510,0	21.316,0	21.666,0	21.976,7	84.100,0	20.867,2

De totale middeleninzet in de periode 2019-2023 wordt geraamd op € 84,1 miljoen ten laste van de begrotingsruimte. Dat is inclusief het instellen van een risicobuffer van € 2 miljoen voor het opvangen van mogelijke risico's in verband met het revolverend inzetten van € 20 miljoen aan middelen voor een leningfaciliteit ten behoeve van een energiebesparingsfonds particulieren.

Een nadere detaillering van deze middeleninzet hebben wij opgenomen in bijlage 4 bij deze Kadernota. In hoofdstuk 1 van deze Kadernota geven wij bij onderdeel B van elk programma een toelichting op de voorstellen per programma.

3.2. Vergelijking van beschikbare en benodigde middelen

In hoofdstuk 2, paragraaf 2.2 hebben wij de beschikbare middelen voor de uitvoering van het Coalitieakkoord 2019-2023 aangegeven en nader toegelicht. Als we de benodigde en beschikbare middelen met elkaar confronteren dan ontstaat het beeld zoals opgenomen in tabel 7.

Tabel 7. Saldo beschikbare en benodigde middelen prioriteiten Coalitieakkoord 2019-2023

Omschrijving	(bedragen x € 1.000)					Totaal 2019-2023	gemiddelde 2020-2023
	2019	2020	2021	2022	2023		
Beschikbare middelen (zie tabel 5)	10.007,5	15.814,8	20.044,5	19.485,0	20.178,6	85.530,4	18.880,7
Benodigde middelen (zie tabel 6)	631,3	18.510,0	21.316,0	21.666,0	21.976,7	84.100,0	20.867,2
Saldo beschikbare en benodigde middelen voor prioriteiten CA 2019-2023	9.376,2	-2.695,2	-1.271,5	-2.181,0	-1.798,1	1.430,4	-1.986,4
Herschikking begrotingsruimte 2019-2023 (via Algemene reserve)	-9.376,2	3.052,8	1.629,1	2.538,6	2.155,7	0,0	2.344,1
Saldo inclusief herschikking begrotingsruimte 2019-2023	0,0	357,6	357,6	357,6	357,6	1.430,4	357,6
Beschikbaar flexibel budget 2020-2023 (€ 2 miljoen/jaar)	0,0	2.000,0	2.000,0	2.000,0	2.000,0	8.000,0	2.000,0
Saldo inclusief flexibel budget 2020-2023	0,0	2.357,6	2.357,6	2.357,6	2.357,6	9.430,4	2.357,6

Hieruit blijkt dat van de beschikbare middelen 2019-2023 nog een bedrag van circa € 1,43 miljoen zal resteren als de beleidsvoornemens conform het Coalitieakkoord 2019-2023 worden uitgevoerd. Deze resterende middelen zijn in principe beschikbaar voor het geval bij de uitwerking/invulling van de beleidsvoornemens in het kader van de afzonderlijke Statenvoordracht, ter besluitvorming in december 2019 in uw Staten, blijkt dat op onderdelen eventueel extra middelen nodig zijn en voor het geval vanuit Provinciale Staten aanvullende voorstellen worden gedaan.

Naast deze resterende ruimte is vanaf 2020 jaarlijks € 2 miljoen (flexibel budget) beschikbaar om in de betreffende jaren in te zetten voor de bekostiging van nieuwe maatschappelijke opgaven. Daarmee komt de beschikbare ruimte 2019-2023, inclusief een flexibel budget van € 2 miljoen per jaar, uit op een bedrag van in totaal circa € 9,43 miljoen (ofwel een bedrag van gemiddeld van € 2,36 miljoen per jaar).

3.3. Kaders en uitgangspunten

Bij het uitvoeren van het Coalitieakkoord 2019-2023 willen wij met betrekking tot het financieel beleid, de volgende kaders en uitgangspunten hanteren.

Kaders

Voor de financiële dekking hanteren wij de volgende kaders:

- Afgezien van de gebruikelijke jaarlijkse indexering van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting vindt geen extra verhoging van de opcenten plaats.
- Een deel van het stamkapitaal wordt renderend ingezet door middel van revolverende fondsen. Hiermee laten we ons kapitaal werken, blijft het stamkapitaal in stand en kunnen we fors inzetten op energie.
- Het flexibel budget wordt gehandhaafd op € 2,0 miljoen per jaar.
- Het budget voor werkelijk onvoorziene uitgaven bedraagt € 0,5 miljoen per jaar.

Uitgangspunten

Voor ons zijn de volgende uitgangspunten van belang:

- Wij voeren een behoedzaam en toekomstbestendig financieel beleid.
- Wij werken met een sluitende meerjarenbegroting waarbij de structurele lasten structureel worden gedekt.
- Het beschikbare weerstandsvermogen moet van voldoende niveau zijn om de risico's op te kunnen vangen.
- Tegenvallers dienen in principe gedekt te worden binnen de bestaande middelen van de programma's.

Reeds bestaande en met uw Staten afgesproken financiële kaders en uitgangspunten handhaven wij.

Tot slot merken wij op dat jaarlijks een herijking wordt uitgevoerd op het akkoord om daar waar nodig ambities en inzet van middelen bij te stellen. Dit betekent dat kredieten niet meer automatisch worden overgeboekt, ook niet binnen programma's, en dat op basis van een inhoudelijke onderbouwing daar kritisch naar wordt gekeken, teneinde een goede en zorgvuldige afweging te kunnen maken ten aanzien van de inzet van deze middelen.

Bijlagen

1. Uitgangspunten meerjarenramingen 2019-2023
2. Ontwikkeling rente en dividenden 2019-2023
3. Bestedingsvoorstellen aanvaard beleid 2019-2023
4. Bestedingsvoorstellen Coalitieakkoord 2019-2023
5. Overzicht door PS vastgestelde begrotingswijzigingen bij separate Statenvoordrachten en door GS in mandaat genomen besluiten

Bijlage 1. Uitgangspunten meerjarenramingen 2019-2023

Accressen/omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
LASTEN					
1. Apparaatskosten:	2,5237%	2,6380%	3,6156%	3,6156%	3,6156%
<u>Waarvan:</u>	<u>in %</u>				
Personele kosten, incl. sociale lasten en incidentele looncomponent ¹⁾	75,0%	3,0000%	3,0000%	4,5000%	4,5000%
Goederen en diensten ^{2) en 3)}	19,4%	1,4110%	2,0000%	1,2400%	1,2400%
Kapitaallasten	5,6%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
2. Exploitatie-/budgetsubsidies (incl. cultuurnota):	0,0000%	2,3000%	2,3000%	2,3000%	2,3000%
- compensatie lopend jaar	0,0000%	2,3000%	2,3000%	2,3000%	2,3000%
- compensatie voorgaande jaren	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Exploitatie-/budgetsubsidies (uitzonderingen):	2,3000%	2,3000%	2,3000%	2,3000%	2,3000%
- compensatie lopend jaar	2,3000%	2,3000%	2,3000%	2,3000%	2,3000%
- compensatie voorgaande jaren	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
3. Vaste bijdragen	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
4. Goederen en diensten:					
- Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur	2,9000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%
- ten laste van heffingen ³⁾	0,0000%	2,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
- uitzonderingen	2,0000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%
- overig ³⁾	0,0000%	2,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
5. Belastingen:					
- Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur	2,9000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%
- overig ³⁾	0,0000%	2,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
6. Inkomensoverdrachten:					
- Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur	2,9000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%
- overig ³⁾	0,0000%	2,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
7. Vermogensoverdrachten:					
- Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur	2,9000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%
- overig ³⁾	0,0000%	2,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
8. Te betalen rente:					
- kortlopende leningen	0,0000%	0,0000%	0,3900%	0,6100%	0,9000%
- nieuwe langlopende leningen	2,0800%	3,6300%	2,5100%	2,6400%	4,0100%
- eigen vermogen	2,5000%	2,5000%	2,5000%	2,5000%	2,5000%
- rente-omslagpercentage via berekening	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
9. Flexibel budget	-	€ 2 mln.	€ 2 mln.	€ 2 mln.	€ 2 mln.
10. Onvoorziene uitgaven	€ 0,5 mln.	€ 0,5 mln.	€ 0,5 mln.	€ 0,5 mln.	€ 0,5 mln.
BATEN					
11. Vergoeding personeelskosten, excl. incidenteel	2,0000%	2,0000%	2,5000%	2,5000%	2,5000%
12. Vergoeding apparaatskosten	2,5237%	2,6380%	3,6156%	3,6156%	3,6156%
13. Vergoeding goederen en diensten					
- Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur	2,9000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%
- overig ³⁾	0,0000%	2,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
- vaste vergoeding	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
13. Legestarieven	1,2000%	1,5000%	1,5000%	1,5000%	1,5000%
14. Groei voertuigenpark	0,4000%	0,4000%	0,4000%	0,4000%	0,4000%
15. Tarieven opcenten mrb per 1 januari	1,2000%	1,5000%	1,5000%	1,5000%	1,5000%
16. Accres Provinciefonds ⁴⁾	6,3000%	3,1000%	2,1000%	2,1000%	2,1000%

1) De verhoging van de personeelskosten (sociale lasten) is voor 2019 als stelpost opgenomen in de begroting.

2) In principe geldt hier voor 2019 en opnieuw vanaf 2021 de nullijn. Echter in sommige gevallen zijn de uitgaven niet beïnvloedbaar en krijgen wij met kostenstijgingen te maken. Daarnaast is er sprake van materiële apparaatskosten beheer en onderhoud wegen en kanalen. Bij dit onderdeel wordt overeenkomstig eerder gemaakte afspraken een compensatie voor prijsstijgingen gegeven. Het weergegeven percentage is een gewogen gemiddelde van deze drie componenten.

3) In het kader van het Coalitieakkoord 2019-2023 worden de accressen van kredieten en materiële apparaatskosten vanaf 2021 op 0% per jaar gesteld.

4) Het accres Provinciefonds wordt vanaf 2018 gebaseerd op de verwachte ontwikkeling van de totale rijksuitgaven onder het uitgavenplafond.

Bijlage 2. Ontwikkeling rente en dividenden 2019-2023

In deze bijlage wordt met name ingegaan op de ontwikkelingen welke hebben plaatsgevonden in het afgelopen jaar en de afwijkingen die dit voor de jaren 2019-2023 met zich meebrengt ten opzichte van de ramingen in de Najaarsnota 2018 en de Begroting 2019.

1. Ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt

Kort geld (tot 1 jaar)

De geldmarktrente wordt grotendeels bepaald door de Europese Centrale Bank (ECB). De ECB richt zich vooral op het handhaven van prijsstabiliteit. Om de inflatie te laten stijgen heeft de ECB in december 2016 besloten tot en met eind 2017 door te gaan met het opkopen van obligaties. In oktober 2017 heeft de ECB besloten om vanaf januari 2018 het opkoopprogramma met de helft te verminderen naar € 30,0 miljard per maand. Per 1 januari 2019 is de ECB gestopt met het opkopen van deze obligaties. De beleidsrente waartegen banken kunnen lenen bij de ECB is 0,00% en is in 2018 niet gewijzigd, de depositorente die banken "ontvangen" van de ECB -0,40% is eveneens ongewijzigd gebleven in 2018. De markt (gemiddelde verwachting van een aantal gerenommeerde banken) verwacht dat de 3-maands Euribor in 2019 negatief blijft en pas eind 2020 positief zal worden.

Lang geld (1 jaar en langer)

Normaal gesproken is de kapitaalmarktrente meer dan de geldmarktrente afhankelijk van vraag en aanbod. Het opkoopprogramma van obligaties door de ECB heeft een drukkende werking gehad op de kapitaalmarktrente. Ondanks dat dit opkoopprogramma per 1 januari 2019 is gestopt, heeft dit een beperkt effect gehad op de lange rente. Dit wordt veroorzaakt door een teruglopende wereldhandel en zorgen over een no-deal Brexit. De markt verwacht dat de rente voor 10-jarige staatsleningen in de loop van 2019 zal stijgen naar een niveau van circa 1,0%.

2. Financiële gevolgen provincie Groningen

Rekenrentes

In de volgende tabel zijn de verwachte rekenrentes van zowel de Najaarsnota 2018 als deze Kadernota voor de begrotingsjaren 2019 tot en met 2023 opgenomen.

Tabel 1. Verwachte rekenrentes 2019-2023

Jaren	Kort (tot 1 jaar)		Lang (vanaf 1 jaar)	
	Najaarsnota 2018	Kadernota 2019	Najaarsnota 2018	Kadernota 2019
2019	0,08%	0,00%	2,05%	2,08%
2020	0,35%	0,00%	3,63%	3,63%
2021	0,53%	0,39%	2,51%	2,51%
2022	0,71%	0,61%	2,76%	2,64%
2023	0,96%	0,90%	4,29%	4,01%

Ten opzichte van de raming bij de Najaarsnota 2018 is de rente voor kort uitgezette middelen neerwaarts bijgesteld. Nog steeds wordt een stijging van de rente verwacht over de verschillende jaren, maar de stijging laat een vertraging zien van circa 1,5 jaar ten opzichte van de eerdere verwachting. Met betrekking tot de rente voor lang uitgezette middelen is de raming nauwelijks gewijzigd. In tabel 2 is de verwachte ontwikkeling van de rente en dividenden ten laste van de Algemene middelen zichtbaar gemaakt.

Tabel 2. Specificatie rente en dividenden

(bedragen x € 1.000)					
Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Mutaties					
1. Rente					
a. Lasten	-45,0	-244,0	71,5	440,0	281,0
b. Baten	687,9	1.015,6	-463,7	-375,5	-251,9
2. Bespaarde rente nazorg	4,0	15,0	0,5	46,0	8,0
	646,9	786,6	-391,7	110,5	37,1
3. Dividenden					
Enexis	-999,0				907,0
BNG	-104,0	-40,0	-40,0	-40,0	-40,0
	-1.103,0	-40,0	-40,0	-40,0	867,0
Totaal	-456,2	746,6	-431,7	70,5	904,1
<i>Een negatief bedrag betekent minder beslag op de Algemene middelen</i>					
(bedragen x € 1.000)					

Een negatief bedrag betekent minder beslag op de Algemene middelen en een positief bedrag het omgekeerde.

Hierna volgt een nadere toelichting op de in voorgaande tabel gepresenteerde onderdelen.

Rentelasten

De rentelasten zijn in 2019 en 2020 vooral lager doordat de rekenrentes voor de rekening-couranten van de derde partijen neerwaarts zijn bijgesteld. Vanaf 2021 wordt meer rente uitbetaald doordat de saldi van de rekeningcouranten verder stijgen. Hierdoor wordt vanaf dat moment meer rente toegerekend aan de derde partijen. Door dit hogere saldo worden uiteraard ook meer middelen uitgezet. Hier staan ook rentebaten tegenover.

Rentebaten

De grootste afwijkingen ten opzichte van de raming bij de Najaarsnota 2018 worden veroorzaakt doordat de rente voor kort uitgezette middelen voor 2019 en 2020 op 0% wordt geraamd en het herstel voor de overige jaren een vertraging kent. De verwachting is dat wij de komende jaren nog geen nieuwe middelen zullen uitzetten bij medeoverheden als gevolg van de lage rentestand. Bij de Najaarsnota 2018 was dit wel de verwachting. Naast de rekenrentes zijn de liquiditeitsprognoses van de provincie en derde partijen, alsmede de kasritmes voor de investeringsprojecten, aangepast aan de nieuwste inzichten.

Tevens is gebleken dat de lening met betrekking tot de regeling snel internet en de agiostortingen voor het Investeringsfonds Groningen minder snel worden opgevraagd dan aanvankelijk gedacht. Hierdoor ontvangt de provincie minder rentebaten, omdat deze middelen op dit moment niet op een andere wijze kunnen worden uitgezet. Vanaf 2021 ontstaat een voordeel met betrekking tot de rentebaten als gevolg van een hoger saldo van uit te zetten middelen (dit betreft het SNN en doordat geplande investeringen enigszins vertraagd zijn). Daarnaast wordt door de uitbreiding van de lening aan het Fonds Nieuwe Doen meer rente ontvangen. De inschatting op dit moment, op basis van de liquiditeitsprognose en de ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt, is dat wij in 2022 weer middelen voor langere periodes kunnen uitzetten bij medeoverheden. In eerdere ramingen was hier nog geen rekening mee gehouden. Doordat deze uitzettingen een lager rendement hebben dan het gemiddelde van alle lang uitgezette middelen daalt de gemiddelde lange rekenrente voor de jaren 2022 en 2023 (zie ook Tabel 1).

Bespaarde rente nazorg

De verlaging van de rentepercentages voor kort uitgezette middelen werkt direct door naar de toe te voegen rente aan de nazorgmiddelen. Daarnaast is bij het opstellen van deze Kadernota gebleken dat de een bepaalde obligatie eerder afloopt in 2022. Hierdoor wordt in dat jaar minder rente toegevoegd aan het nazorgfonds.

Dividenden

Enexis Holding N.V. heeft over 2018 een resultaat na belasting gerealiseerd van € 319 miljoen. Een gedeelte van dit resultaat heeft een incidenteel administratief karakter. Het genormaliseerde resultaat na belastingen is € 243 miljoen. In lijn met de afspraken m.b.t vastgestelde strategisch plan Enexis is in de AvA voorgesteld over het verslagjaar € 122 miljoen dividend uit te keren (waarvan circa € 8,0 miljoen zal toekomen aan de provincie Groningen).

Wij hebben deze dividenduitkering verwerkt in de jaarschijf 2019 van het financiële perspectief van deze Kadernota. Deze dividenduitkering is daarmee circa € 1,0 miljoen hoger dan waarmee wij oorspronkelijk rekening hebben gehouden (circa € 7,0 miljoen).

De dividendraming van Enexis voor de komende jaren hebben wij op basis van diverse ontwikkelingen, met name de investeringen die noodzakelijk zijn in het kader van de energietransitie, lager ingeschat en vanaf 2023 daarom neerwaarts bijgesteld naar het streefbedrag van € 100 miljoen en niet langer overeenkomstig het strategisch plan. Voor de provincie Groningen betekent dit met ingang van 2023 een verlaging van de geraamde dividenduitkering met circa € 0,9 miljoen.

Met betrekking tot het dividend van de BNG Bank kan worden opgemerkt dat de bank de pay-out ratio heeft verhoogd van 37,5% naar 50% van de winst na belasting. In 2019 ontvangt de provincie derhalve circa € 214.000. De oude raming was € 110.000. Voor de jaren 2020 en verder is de raming opgehoogd van € 110.000 naar € 150.000.

Bijlage 3. Bestedingsvoorstellen aanvaard beleid 2019-2023

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023	gemiddelde 2020-2023	Voordracht- nummer	Datum PS
Reeds door PS besloten								
1. Areaaluitbreiding i.v.m. herinrichting bebouwde kom Winsum	0,0	0,0	10,7	10,9	11,1	8,2	51/2018	19.12.18
						0,0		
Subtotaal reeds door PS besloten	0,0	0,0	10,7	10,9	11,1	8,2		
Nog door PS te besluiten								
I. Knelpunten aanvaard beleid								
A. Knelpunten aanvaard beleid Kaderbrief 2019								
1. Stelpost frictiekosten overdracht provincie naar ODG	-60,0	-60,0	-60,0	-60,0	-60,0	-60,0		
2. Dossier Gaswinning - inzet personeel t.l.v. progr.budget/NCG	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
3. Instandhoudingsknelpunten infrastructuur - groot onderhoud	0,0	0,0	1.106,3	1.106,3	1.106,3	829,7		
4. Aanvullen budget Westelijke Ringweg incl. indexering € 15,3 miljoen; vanaf 2026 af te schrijven in 20 jaar; jaarlijkse last € 765.000)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
5. Sparen ringwegen	0,0	0,0	953,3	953,3	953,3	715,0		
6. Reservering vervangingsinvesteringen wegen 2021-2024/kunstwerken 2021-2035 *)	0,0	0,0	3.700,0	3.700,0	3.700,0	2.775,0		
7. Digitalisering	100,0	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	0,0		
8. IPO-Begroting 2019	144,0	17,0	0,0	0,0	0,0	4,3		
9. Externe advisering provinciale deelnemingen	90,0	90,0	90,0	90,0	90,0	90,0		
10. Uitbreiden formatie Groen Domein	138,5	284,4	295,8	307,7	320,2	302,0		
11. Uitbreiden formatie Concern Inkoop	43,1	88,5	92,0	95,7	99,6	94,0		
12. AVG en informatieveiligheid	379,3	568,2	506,6	239,3	248,9	390,8		
13. Kosten subsidieteam	332,4	292,8	203,1	212,2	221,7	232,5		
Subtotaal knelpunten aanvaard beleid Kaderbrief 2019	1.167,3	1.280,9	6.887,1	6.644,5	6.680,0	5.373,1		
B. Aanvullende knelpunten aanvaard beleid								
1. Klachtenafhandeling Groningen Airport Eelde	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0		
2. Stichting Fonds Nieuwe Doen	240,0	100,0	0,0	0,0	-340,0	-60,0		
3. Radarvoorziening Eemshaven	-100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	25,0		
4. Opgave Waddengebied	-356,2	356,2	0,0	0,0	0,0	89,1		
5. OV-bureau Groningen-Drenthe	-36,2	-36,2	-36,2	-36,2	-36,2	-36,2		
6. Terugbetaling voorfinanciering opschaling waterstofbussen	-1.500,0	1.500,0	0,0	0,0	0,0	375,0		
7. Incidenteel budget cultuur	165,0	-165,0	0,0	0,0	0,0	-41,3		
8. Bewegen in de openbare ruimte (vrijval)	-49,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
9. Fractievergoedingen	31,2	70,6	72,0	73,4	74,9	72,7		
10. Centralisering budget advertentiekosten	0,0	0,3	0,7	1,2	1,6	0,9		
Subtotaal aanvullende knelpunten aanvaard beleid	-1.580,7	1.950,9	61,5	63,4	-274,7	450,3		
Subtotaal knelpunten aanvaard beleid (= A + B)	-413,4	3.231,8	6.948,6	6.707,9	6.405,3	5.823,4		
II. Substituties								
1. Natuurontwikkeling en landschap	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
2. Mobiliteitsbeleid en collectief personen vervoer (MIT en duVV)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
3. Verduurzaming openbaar vervoer (RSP)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
4. Regionale Investeringssteun Groningen (RIG)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
5. Projecten NOM t.l.v. rekeningresultaat 2016	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
6. Rijkstaken CdK	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
Subtotaal substituties	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
Totaal nog door PS te besluiten	-413,4	3.231,8	6.948,6	6.707,9	6.405,3	5.823,4		
Totaal reeds besloten en nog door PS te besluiten	-413,4	3.231,8	6.959,3	6.718,8	6.416,4	5.831,5		

Bijlage 4. Bestedingsvoorstellen Coalitieakkoord 2019-2023

Overzicht prioriteiten op basis van hoofdstukindeling Coalitieakkoord 2019-2023

Omschrijving	(bedragen x € 1.000)					Totaal 2019-2023
	2019	2020	2021	2022	2023	
1. Groningen verbindt						
1. Kosten extra gedeputeerde + ondersteuning	231,3	462,5	462,5	462,5	231,2	1.850,0
2. Geschiedschrijving provinciaal bestuur Groningen		350,0				350,0
3. Samenwerken met gemeenten en en andere overheden/werken aan draagvlak		375,0	375,0	375,0	375,0	1.500,0
4. Open data en informatiestrategie (incl. beheer)		625,0	625,0	625,0	625,0	2.500,0
5. Lerende organisatie		250,0	250,0	250,0	250,0	1.000,0
subtotaal Groningen verbindt	231,3	2.062,5	1.712,5	1.712,5	1.481,2	7.200,0
2. Groningen veilig						
1. Gevolgen gaswinning (incl. ruimtelijke ontwikkeling)		575,0	575,0	575,0	575,0	2.300,0
2. Omgevingsdienst Groningen	400,0	850,0	850,0	850,0	850,0	3.800,0
3. Milieu (waaronder cofinanciering regeling asbestdaken)		600,0	600,0	600,0	600,0	2.400,0
4. Nationaal Programma Groningen		25,0	25,0	25,0	25,0	100,0
5. Klimaatadaptatie (o.a. aanpakken verdroging)		300,0	300,0	300,0	300,0	1.200,0
subtotaal Groningen veilig	400,0	2.350,0	2.350,0	2.350,0	2.350,0	9.800,0
3. Groningen duurzaam						
1. Energiebesparing en duurzame energieproductie		4.250,0	2.250,0	2.250,0	2.250,0	11.000,0
2. Duurzame mobiliteit (slimmer en groener en hubs)		250,0	250,0	250,0	250,0	1.000,0
subtotaal Groningen duurzaam	0,0	4.500,0	2.500,0	2.500,0	2.500,0	12.000,0
4. Groningen werkt						
1. Kansrijke sectoren, chemisch cluster, arbeidsmarkt		1.000,0	1.000,0	1.000,0	1.000,0	4.000,0
2. Regelingen en fondsen, het Rijk en Europa		10,0	15,0	15,0	10,0	50,0
3. Internationale samenwerking		200,0	200,0	200,0	200,0	800,0
4. Recreatie en toerisme		150,0	200,0	200,0	200,0	750,0
5. Bereikbaarheid van Groningen (internationale verbindingen)		25,0	25,0	25,0	25,0	100,0
6. Nog nader in te vullen Groningen werkt		75,0	75,0	75,0	75,0	300,0
subtotaal Groningen werkt	0,0	1.460,0	1.515,0	1.515,0	1.510,0	6.000,0
5. Groningen doet mee						
1. Fietsstrategie 2020-2023 (€ 28 miljoen)						
a. investeringen (80% afschrijvingen)		125,0	425,0	425,0	425,0	1.400,0
b. overig		1.400,0	1.400,0	1.400,0	1.400,0	5.600,0
2. Knelpunten MIT						
a. investeringen (afschrijvingen)					187,5	187,5
b. overig			871,0	871,0	870,5	2.612,5
3. Nieuwe MIT investeringen 2021-2030 (afschrijvingen)				350,0	700,0	1.050,0
4. Uitrol Groningen Bereikbaar (mobiliteit en innovatiecentrum)		112,5	112,5	112,5	112,5	450,0
5. Beheer en onderhoud provinciale infrastructuur			1.330,0	1.330,0	1.340,0	4.000,0
6. Leefbaarheid, zorg en wonen		3.000,0	3.000,0	3.000,0	3.000,0	12.000,0
7. Sport en bewegen (sportakkoord, accommodaties en evenementen)		375,0	375,0	375,0	375,0	1.500,0
8. Sociaal beleid		500,0	500,0	500,0	500,0	2.000,0
9. Cultuur (continueren en extra impuls)			2.600,0	2.600,0	2.600,0	7.800,0
subtotaal Groningen doet mee	0,0	5.512,5	10.613,5	10.963,5	11.510,5	38.600,0
6. Groningen groeit						
1. Landbouw en visserij (landbouwtransitie)		1.125,0	1.125,0	1.125,0	1.125,0	4.500,0
2. Natuur, landschap en wadden (o.a. inrichting en beheer natuur, ED2050, E&E en investeringskader)		1.500,0	1.500,0	1.500,0	1.500,0	6.000,0
subtotaal Groningen groeit	0,0	2.625,0	2.625,0	2.625,0	2.625,0	10.500,0
Totaal prioriteiten Coalitieakkoord 2019-2023	631,3	18.510,0	21.316,0	21.666,0	21.976,7	84.100,0

Overzicht prioriteiten op basis van programma-indeling begroting en rekening

(bedragen x € 1.000)						
Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal 2019-2023
1. Ruimte en water						0,0
subtotaal Ruimte en water	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2. Milieu en energie						
1. Gevolgen gaswinning (incl. ruimtelijke ontwikkeling)		575,0	575,0	575,0	575,0	2.300,0
2. Omgevingsdienst Groningen	400,0	850,0	850,0	850,0	850,0	3.800,0
3. Milieu (waaronder cofinanciering regeling asbestdaken)		600,0	600,0	600,0	600,0	2.400,0
4. Nationaal Programma Groningen		25,0	25,0	25,0	25,0	100,0
5. Klimaatadaptatie (o.a. aanpakken verdroging)		300,0	300,0	300,0	300,0	1.200,0
6. Energiebesparing en duurzame energieproductie		2.250,0	2.250,0	2.250,0	2.250,0	9.000,0
7. Duurzame mobiliteit (slimmer en groener en hubs)		250,0	250,0	250,0	250,0	1.000,0
subtotaal Milieu en energie	400,0	4.850,0	4.850,0	4.850,0	4.850,0	19.800,0
3. Platteland en natuur						
1. Landbouw en visserij		1.125,0	1.125,0	1.125,0	1.125,0	4.500,0
2. Natuur, landschap en wadden (o.a. inrichting en beheer natuur, ED2050, E&E en investeringskader)		1.500,0	1.500,0	1.500,0	1.500,0	6.000,0
subtotaal Platteland en natuur	0,0	2.625,0	2.625,0	2.625,0	2.625,0	10.500,0
4. Bereikbaarheid						
1. Fietsstrategie 2020-2023 (€ 28 miljoen)						
a. investeringen (80% afschrijvingen)		125,0	425,0	425,0	425,0	1.400,0
b. overig		1.400,0	1.400,0	1.400,0	1.400,0	5.600,0
2. Knelpunten MIT						
a. investeringen (afschrijvingen)					187,5	187,5
b. overig			871,0	871,0	870,5	2.612,5
3. Nieuwe MIT investeringen 2021-2030 (afschrijvingen)				350,0	700,0	1.050,0
4. Uitrol Groningen Bereikbaar (mobiliteit en innovatiecentrum)		112,5	112,5	112,5	112,5	450,0
5. Beheer en onderhoud provinciale infrastructuur			1.330,0	1.330,0	1.340,0	4.000,0
subtotaal Bereikbaarheid	0,0	1.637,5	4.138,5	4.488,5	5.035,5	15.300,0
5. Economie						
1. Kansrijke sectoren, chemisch cluster, arbeidsmarkt		1.000,0	1.000,0	1.000,0	1.000,0	4.000,0
2. Regelingen en fondsen, het Rijk en Europa		10,0	15,0	15,0	10,0	50,0
3. Internationale samenwerking		200,0	200,0	200,0	200,0	800,0
4. Recreatie en toerisme		150,0	200,0	200,0	200,0	750,0
5. Bereikbaarheid van Groningen (internationale verbindingen)		25,0	25,0	25,0	25,0	100,0
6. Nog nader in te vullen Groningen werkt		75,0	75,0	75,0	75,0	300,0
subtotaal Economie	0,0	1.460,0	1.515,0	1.515,0	1.510,0	6.000,0
6. Cultuur en maatschappij						
1. Leefbaarheid, zorg en wonen		3.000,0	3.000,0	3.000,0	3.000,0	12.000,0
2. Sport en bewegen (sportakkoord, accommodaties en evenementen)		375,0	375,0	375,0	375,0	1.500,0
3. Sociaal beleid		500,0	500,0	500,0	500,0	2.000,0
4. Cultuur (continueren en extra impuls)			2.600,0	2.600,0	2.600,0	7.800,0
subtotaal Cultuur en maatschappij	0,0	3.875,0	6.475,0	6.475,0	6.475,0	23.300,0
7. Openbaar bestuur						
1. Geschiedschrijving provinciaal bestuur Groningen		350,0				350,0
2. Samenwerken met gemeenten en en andere overheden/werken aan draagvlak		375,0	375,0	375,0	375,0	1.500,0
subtotaal Openbaar bestuur	0,0	725,0	375,0	375,0	375,0	1.850,0
8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering						
1. Kosten extra gedeputeerde + ondersteuning	231,3	462,5	462,5	462,5	231,2	1.850,0
2. Open data en informatiestrategie (incl. beheer)		625,0	625,0	625,0	625,0	2.500,0
3. Lerende organisatie		250,0	250,0	250,0	250,0	1.000,0
4. Risicobuffer van 10% van lening t.b.v. energiebesparingsfonds particulieren (€ 20 miljoen)		2.000,0				2.000,0
subtotaal Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsfv.	231,3	3.337,5	1.337,5	1.337,5	1.106,2	7.350,0
Totaal prioriteiten Coalitieakkoord 2019-2023	631,3	18.510,0	21.316,0	21.666,0	21.976,7	84.100,0

Bijlage 5. Overzicht door PS vastgestelde begrotingswijzigingen bij separate Statenvoordrachten en door GS in mandaat genomen besluiten

A. Door PS bij separate voordrachten vastgestelde begrotingswijzigingen 2019

					bedragen x € 1.000							
Programma	Productgroep	Toelichting/omschrijving	PS-datum	Lasten/Baten	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
3. Platteland en natuur												
	5100	Begroting Prolander 2020 (verschuiving taken)	27-5-2019	Lasten	-165,0	-165,0	-166,5	-168,0	-170,0	-172,5	-175,1	
	5100	Begroting Prolander 2020 (extra bijdrage)	27-5-2019	Lasten		172,0	173,7	175,3	177,4	180,1	182,8	
	5300	Begroting Prolander 2020	27-5-2019	Lasten	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	
					Totaal lasten	-105,0	67,0	67,2	67,3	67,4	67,6	67,7
					Totaal baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
					Totaal saldo	-105,0	67,0	67,2	67,3	67,4	67,6	67,7
4. Bereikbaarheid												
	2100	Financiering grondaankopen N33-Midden	10-7-2019	Lasten	4.900,0	1.400,0	1.400,0	1.300,0				
	2100	Financiering grondaankopen N33-Midden	10-7-2019	Baten	1.501,7	429,1	429,1	398,4				
	2101	Afkoopsom N363 Roodeschool-Oosteinde	13-3-2019	Lasten	250,0							
	2101	Aanp. onderhoudsbudget n.a.v. afkoopsom N363	13-3-2019	Lasten		-11,0	-11,2	-11,4	-11,6	-11,8	-12,0	
	2300	Spoorverbinding Groningen-Bremen (Wunderline)	19-12-2018	Lasten	-1.920,0	3.450,0						
	2300	Spoorverbinding Groningen-Bremen (Wunderline)	19-12-2018	Baten	-2.584,2	1.179,7						
	2300	Reactivering spoorlijn Veendam-Stadskanaal	27-5-2019	Lasten	1.326,2	2.829,3	3.359,8	2.475,6				
	2300	Sneltrain Groningen-Winschoten	10-7-2019	Lasten	-1.000,0	17.500,0	8.692,0					
	2300	Reactivering spoorlijn Veendam-Stadskanaal	27-5-2019	Baten	745,0	1.589,4	1.887,4	1.390,7				
	2300	Sneltrain Groningen-Winschoten	10-7-2019	Baten	-980,9	3.542,8	2.287,2					
					Totaal lasten	3.556,2	25.168,3	13.440,6	3.764,2	-11,6	-11,8	-12,0
					Totaal baten	-1.318,4	6.741,0	4.603,7	1.789,1	0,0	0,0	0,0
					Totaal saldo	4.874,6	18.427,3	8.836,9	1.975,1	-11,6	-11,8	-12,0
5. Economie												
	6300	Aanv. weerst.vermogen t.l.v. Prov. Meefinanciering	8-2-2019	Lasten	-500,0	-500,0	-500,0	-500,0	-500,0	-750,0	-750,0	
					Totaal lasten	-500,0	-500,0	-500,0	-500,0	-750,0	-750,0	
					Totaal baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
					Totaal saldo	-500,0	-500,0	-500,0	-500,0	-750,0	-750,0	
7. Openbaar bestuur												
	1300	Viering 75 jaar bevrijding	13-3-2019	Lasten	275,0	275,0						
	1903	Dekk. 75 jaar bevrijding t.l.v. Evenementenbudget	13-3-2019	Lasten	-50,0	-50,0						
					Totaal lasten	225,0	225,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
					Totaal baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
					Totaal saldo	225,0	225,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
8. Algemene dekkingmiddelen en bedrijfsvoering												
	0501	Begroting Prolander 2020	27-5-2019	Lasten	105,0	107,8	111,9	116,1	120,5	125,0	129,7	
	0800	Weerstandvermogen: storting Algemene reserve	8-2-2019	Lasten	284,8							
	0800	Weerstandvermogen: aanvullen stamkapitaal	8-2-2019	Lasten	4.398,5							
	0800	Aanv. weerst.vermogen t.l.v. Prov. Meefinanciering	8-2-2019	Lasten	500,0	500,0	500,0	500,0	500,0	750,0	750,0	
	0800	Onttr. res. RSP spoorverb. Groningen-Bremen	19-12-2018	Baten	-2.015,8	920,3						
	0800	Onttr. res. MIT spoorverb. Groningen-Bremen	19-12-2018	Baten	2.680,0	1.350,0						
	0800	Weerstandvermogen: onttr. res. Bodemsanering	8-2-2019	Baten	284,8							
	0800	Weerstandvermogen: vrijval Algemene reserve	8-2-2019	Baten	4.398,5	2.758,0	1.948,6					
	0800	Afkoopsom N363 Roodeschool-Oosteinde	13-3-2019	Baten	250,0							
	0800	Onttr. res. RSP spoorlijn Veendam-Stadskanaal	27-5-2019	Baten	581,2	1.239,9	1.472,4	1.084,9				
	0800	Onttr. res. RSP sneltrain Groningen-Winschoten	10-7-2019	Baten	-765,3	2.763,9	1.784,3					
	0800	Onttr. res. Verkeer en vervoer sneltrain Gr.-Winsch.	10-7-2019	Baten	746,2	11.193,3	4.620,5					
	0800	Onttr. res. RSP grondaankopen N33-Midden	10-7-2019	Baten	1.171,5	334,7	334,7	310,8				
	0800	Onttr. res. MIT grondaankopen N33-Midden	10-7-2019	Baten	1.622,3	463,5	463,5	430,4				
	0800	Onttr. res. Verkeer en vervoer grondaankopen N33	10-7-2019	Baten	604,5	172,7	172,7	160,4				
					Totaal lasten	5.288,3	607,8	611,9	616,1	620,5	875,0	879,7
					Totaal baten	9.557,9	21.196,3	10.796,7	1.986,5	0,0	0,0	0,0
					Totaal saldo	-4.269,6	-20.588,5	-10.184,8	-1.370,4	620,5	875,0	879,7
					Eindtotaal lasten	8.464,5	25.568,1	13.619,7	3.947,6	176,3	180,8	185,4
					Eindtotaal baten	8.239,5	27.937,3	15.400,4	3.775,6	0,0	0,0	0,0
					Eindtotaal saldo	225,0	-2.369,2	-1.780,7	172,0	176,3	180,8	185,4

B. Door GS in mandaat genomen besluiten tot wijziging van de Begroting 2019

						bedragen x € 1.000					
Programma	Productgroep	Toelichting/omschrijving	Dossier	Type wijziging	Lasten/Baten	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1. Ruimte en water											
	8100	Overboeking 2018-2019: Retailagenda	K6480	B	Lasten	1.626,6					
	8100	Grondexploitatie Blauwestad	K13652	A	Lasten	4.176,0					
	8100	Bouwheerschap	K13652	A	Lasten	34,4					
	8100	Grondexploitatie Blauwestad	K13652	A	Baten	4.176,0					
	8100	Bouwheerschap	K13652	A	Baten	34,4					
	3300	Metingen grondwatermonitoring	K13652	A	Lasten	47,4	74,4	74,4	74,4	74,4	74,4
	3300	Voorziening grondwaterheffing	K13652	A	Lasten	-47,4	-74,4	-74,4	-74,4	-73,8	-68,2
	3300	Voorziening grondwaterheffing	K13652	A	Baten					0,6	6,2
	3900	PF decembercirc. 2018: DU Hydrologische maatregelen	K7875	A	Lasten	22,2					
	3900	Overboeking 2018-2019: DU Hydrologische maatregelen	K6480	B	Lasten	310,7					
Totaal lasten						6.169,9	0,0	0,0	0,0	0,6	6,2
Totaal baten						4.210,4	0,0	0,0	0,0	0,6	6,2
Totaal saldo						1.959,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2. Milieu en energie											
	4102	PF decembercirc. 2018: DU Nationaal Programma Groningen	K7875	A	Lasten	13.200,0					
	4102	Overboeking 2018-2019: Advisering dossier gaswinning	K6480	B	Lasten	769,3					
	4102	Overboeking 2018-2019: DU Nationaal Programma Groningen	K6480	B	Lasten	72,0					
	4400	Overboeking 2018-2019: Omgevingswet	K6480	B	Lasten	443,6					
	4400	Overboeking 2018-2019: Opruiming drugsafval	K6480	B	Lasten	40,2					
	4600	Overboeking 2018-2019: Duurzaam Door	K6480	B	Lasten	32,2					
	4601	Overboeking 2018-2019: Green Deal	K6480	B	Lasten	126,5					
	4602	PF decembercirc. 2018: DU Nationaal Programma Groningen	K7875	A	Lasten	10.000,0					
	4602	Overboeking 2018-2019: Prog. Energietransitie 2016-2019	K6480	B	Lasten	1.026,9					
	4602	Overboeking 2018-2019: St. Rev. Fonds Energie en Leefbaarh.	K6480	B	Lasten	-178,0					
	4602	Windenergie op land	K13652	A	Lasten	50,0					
	4602	Windenergie op land	K13652	A	Baten	50,0					
Totaal lasten						25.582,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal baten						50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal saldo						25.532,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Platteland en natuur											
	5200	PF decembercirc. 2018: DU Ecologie en Economie in Balans	K7875	A	Lasten	25,0					
	5200	PF decembercirc. 2018: DU Meerj. progr. Eems-Dollard	K7875	A	Lasten	15,0					
	5202	PF decembercirc. 2018: DU Meerj. progr. Eems-Dollard	K7875	A	Lasten	165,3					
	5202	Overboeking 2018-2019: Opgave Waddengebied	K6480	B	Lasten	837,9					
	5202	Overboeking 2018-2019: DU Waddenslib	K6480	B	Lasten	200,0					
	5202	Overboeking 2018-2019: DU Meerjarenprogr. ED2050	K6480	B	Lasten	385,5					
	6100	Overboeking 2018-2019: Landbouwprogramma 2017-2020	K6480	B	Lasten	697,4					
Totaal lasten						2.326,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal baten						0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal saldo						2.326,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Bereikbaarheid											
	2100	Fasering RMF-bijdrage Aanpak Ring Zuid (RSP)	K12083	C	Lasten	419,0					
	2100	Fasering RMF-bijdrage Aanpak Ring Zuid (RSP)	K12083	C	Baten	280,6					
	2103	Overboeking 2018-2020: MUP Verkeersveiligh. 2017-2020	K6480	B	Lasten		624,5				
	2201	Aanpassing oevers Noord-Willemskanaal	K7462	A	Lasten	111,0					
	2201	Aanpassing oevers Noord-Willemskanaal	K7462	D	Lasten	49,5					
	2201	Aanpassing oevers Noord-Willemskanaal	K7462	A	Baten	111,0					
	2900	N33-Midden	K13652	A	Lasten	200,0					
	2900	N33-Midden	K13652	A	Baten	200,0					
	2300	PF decembercirc. 2018: DU Nationaal Programma Groningen	K7875	A	Lasten	1.000,0					
	2300	Overboeking 2018-2019: DU Waterstofbussen	K6480	B	Lasten	750,0					
Totaal lasten						2.529,5	624,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal baten						591,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal saldo						1.937,9	624,5	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Economie											
	6300	PF decembercirc. 2018: DU Nationaal Programma Groningen	K7875	A	Lasten	12.000,0					
	6300	PF decembercirc. 2018: DU Reg. Investeringssteun Gron.	K7875	A	Lasten	2.000,0	2.000,0	1.000,0			
	6300	Overboeking 2018-2019: DU Reg. Investeringssteun Gron.	K6480	B	Lasten	-1.934,5					
	6301	Overboeking 2018-2019: Investering Gron. Airport Eelde	K6480	B	Lasten	1.728,2					
	6302	PF decembercirc. 2018: DU Innovatiestimulering Topsectoren	K7875	A	Lasten	2.030,0					
	6302	Overboeking 2018-2019: Prg. Economie en Arbeidsmarkt	K6480	B	Lasten	36,2					
	6302	Overboeking 2018-2019: Innovatie en duurzaamheid 2	K6480	B	Lasten	44,2					
	6302	Overboeking 2018-2019: Innovatief en duurzaam MKB 3	K6480	B	Lasten	300,0					
	6302	RSP-project Cybersecurity	K13931	C	Lasten	3.242,8					
	6302	RSP-project Cybersecurity	K13931	C	Baten	2.206,5					
	6900	Lastgevingsovereenkomst / Terugploegkorting NOM	K8217	A	Lasten	4.000,0					
	6900	Lastgevingsovereenkomst / Terugploegkorting NOM	K8217	A	Baten	4.000,0					
	6901	Overboeking 2018-2019: Prg. Economie en Arbeidsmarkt	K6480	B	Lasten	47,9					
	6901	Overboeking 2018-2019: Leven-lang-lerenfond	K6480	B	Lasten	90,1					
	6400	Overboeking 2018-2019: Prov. Toerismevisie 2016-2020	K6480	B	Lasten	258,1					
	6902	PF decembercirc. 2018: DU Regioverbinder	K7875	A	Lasten	62,0	62,0				
Totaal lasten						23.904,9	2.062,0	1.000,0	0,0	0,0	0,0
Totaal baten						6.206,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal saldo						17.698,4	2.062,0	1.000,0	0,0	0,0	0,0

Programma	Productgroep	Toelichting/omschrijving	Dossier	Type wijziging	Lasten/Baten	2019	2020	2021	2022	2023	2024
6. Cultuur en maatschappij											
	7100	Overboeking 2018-2019: Uitv.progr. Cultuur 2017-2020	K6480	B	Lasten	438,3					
	7101	Inzet DU Onderh./restauratie monumenten voor GRRG/RORG	K8724	A	Lasten	-1.083,7					
	7101	Overboeking 2018-2019: Uitv.progr. Cultuur 2017-2020	K6480	B	Lasten	150,0					
	7101	Overboeking 2018-2019: DU Erfgoed en ruimte	K6480	B	Lasten	99,9					
	7101	Restauratie rijksmonumenten (substitutie)	K13652	A	Lasten		-1.083,8	-1.083,8	-1.083,8	-1.083,8	-1.083,7
	7102	Inzet DU Onderh./restauratie monumenten voor GRRG/RORG	K8724	A	Lasten	1.083,7					
	7102	Middelen NCG en OCW voor subs.regelingen GRRG/RORG	K8724	A	Lasten	5.300,0					
	7102	PF decembercirc. 2018: DU Nationaal Programma Groningen	K7875	A	Lasten	2.000,0					
	7102	PF decembercirc. 2018: DU Projectplan Groningen	K7875	A	Lasten	1.000,0					
	7102	Overboeking 2018-2019: Onderh./restauratie monumenten	K6480	B	Lasten	382,6					
	7102	Overboeking 2018-2019: Erfgoed, ruimt.kwaliteit, landsch.	K6480	B	Lasten	325,4					
	7102	Overboeking 2018-2019: GRRG en RORG	K6480	B	Lasten	2.759,8					
	7102	Restauratie rijksmonumenten (substitutie)	K13652	A	Lasten		1.083,8	1.083,8	1.083,8	1.083,8	1.083,7
	7102	Middelen NCG en OCW voor subs.regelingen GRRG/RORG	K8724	A	Baten	5.300,0					
	7203	Overboeking 2018-2019: Uitv.progr. Sport- en beweegvisie	K6480	B	Lasten	150,8					
	8103	PF decembercirc. 2018: DU Nationaal Programma Groningen	K7875	A	Lasten	10.621,0					
	8103	Overboeking 2018-2019: Uitv.pr. Leefbaarheid 2016-2020	K6480	B	Lasten	2.770,9					
Totaal lasten						25.998,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal baten						5.300,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal saldo						20.698,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7. Openbaar bestuur											
	1400	Overboeking 2018-2019: Gemeentelijke herindeling	K6480	B	Lasten	289,8					
	1600	Overboeking 2018-2019: DU Impuls omgevingsveiligheid	K6480	B	Lasten	-18,6					
	1600	Impuls omgevingsveiligheid	K13652	A	Lasten	20,6					
	1600	Impuls omgevingsveiligheid	K13652	A	Baten	20,6					
	1903	Overboeking 2018-2019: Uitv.pr. Evenementen 2016-2020	K6480	B	Lasten	390,8					
Totaal lasten						682,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal baten						20,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal saldo						662,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
8. Algemene dekkingmiddelen en bedrijfsvoering											
	0501	Startup Subsidieteam: mutatie AKP-budgetten	K2744	C	Lasten	74,0					
	0501	Startup Subsidieteam: stelposten bedrijfsvoering	K2744	C	Lasten	-43,0					
	0501	Overboeking 2018-2019: Meerj.onderhoud Provinciehuis	K6480	B	Lasten	2,4					
	0501	Overboeking 2018-2019: Verv. wagenpark GS, CvdK, Milieu	K6480	B	Lasten	424,7					
	0500	Aanpassing oevers Noord-Willemskanaal	K7462	D	Lasten	-49,5					
	0800	Fasering RMF-bijdrage Aanpak Ring Zuid (RSP)	K12083	C	Baten	138,4					
	0800	PF decembercirc. 2018: Reserve Overboeking kredieten	K7875	A	Baten	54.140,5	2.062,0	1.000,0			
	0800	Startup Subsidieteam: Reserve AKP	K2744	C	Baten	31,0					
	0800	Overboeking 2018-2019: Reserve Overboeking kredieten	K6480	B	Baten	15.877,8	624,5				
	0800	RSP-project Cybersecurity	K13931	C	Baten	1.036,3					
Totaal lasten						408,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal baten						71.223,9	2.686,5	1.000,0	0,0	0,0	0,0
Totaal saldo						-70.815,3	-2.686,5	-1.000,0	0,0	0,0	0,0
Eindtotaal lasten						87.603,0	2.686,5	1.000,0	0,0	0,6	6,2
Eindtotaal baten						87.603,0	2.686,5	1.000,0	0,0	0,6	6,2
Eindtotaal saldo						0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Type wijziging:

- A Bijdragen van derden met een specifiek doel
- B Overboeking naar volgende begrotingsjaren (categorie 1 en decentralisatie-uitkeringen)
- C Reeds genomen Statenbesluiten
- D Incidentele begrotingswijzigingen tot € 50.000
- E Reserve Automatisering en Reserve Apparaatskosten Personeel